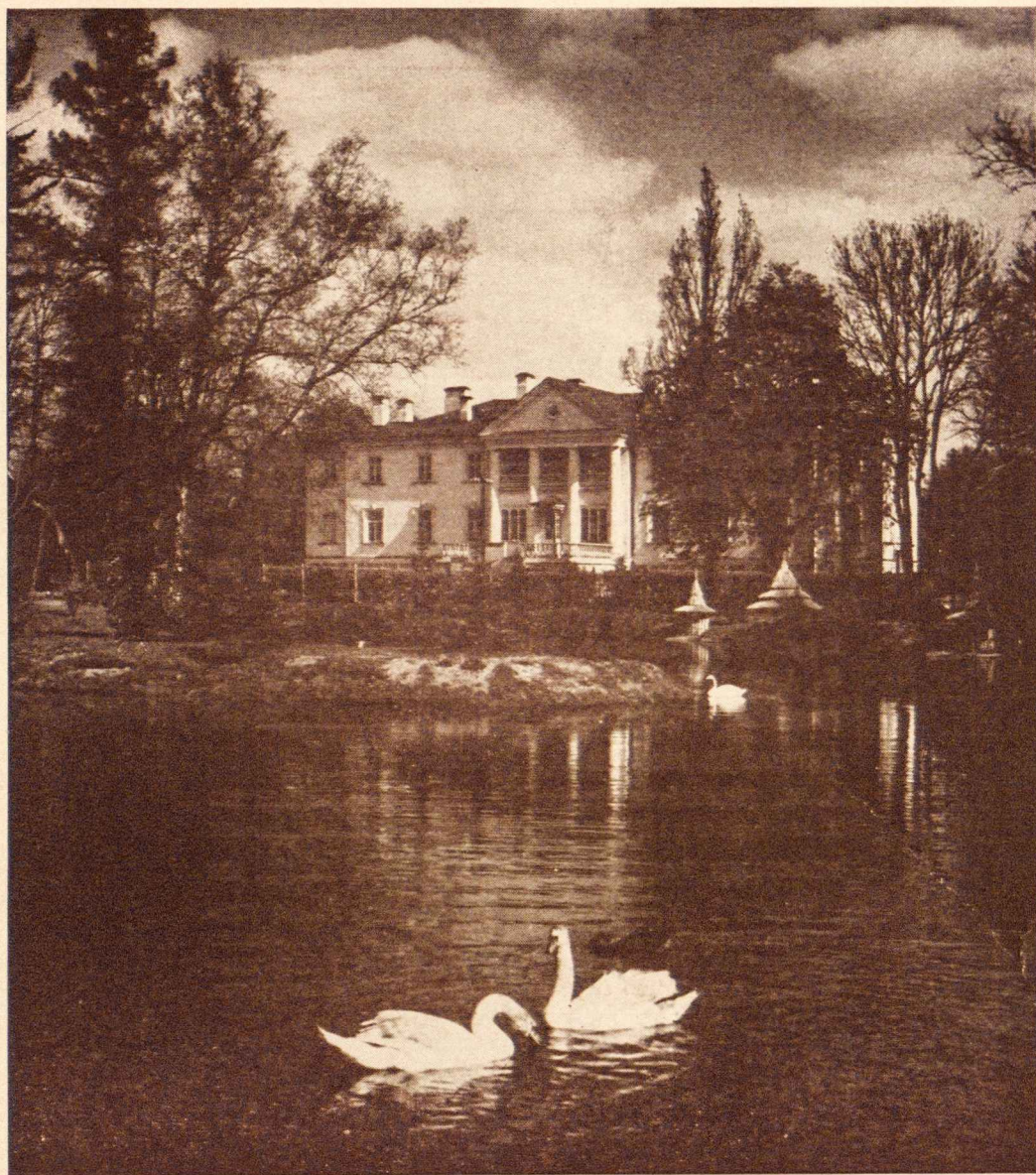

ATEITIS

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

1911 7 1951

T U R I N Y S

Bronius Zumeris, Žvilgsnis į dabartį	193
Faustas Kirša, Į sidabrinį uostą (eilėraščiai)	195
A. Mažiulis, Senasis lietuvių tikėjimas	196
Šv. Pranciškaus Asyžiečio Saulės Giesmė	199
P. Kavaliauskaitė, Argi tai pasaka?	199
Vytautas Jonas Narbutas, Keista istorija	200
Dail. K. Žorcmaskis, Modernusis ir antikinis menas	202
A. Bendorius, Ekspedicija į džiungles	204
ATEITIES SPINDULIAI	
J. Aranauskas, Gyvenimas ir idealai	206
Romualdas Kisieliū, Naktis prie Nemuno (eil.)	207
Antanas Linas Kazlas, Juodoji rožė (eil.)	207
Jonas Minelga, Mergytei, Jaunystės triumfas (eil.)	207
Elona Marijošiūtė, Antrasis pavasaris	209
GIMTOJI KALBA	
L. Dambriūnas, Daiktavardinė priesaga -sena	209
SPORTAS	
Kęst. Keblinskas, Polo	210
K. Ganvytas, Dviračių lenktynės	210
KREIVOS ŠYPSENOS	211
DARBAI IR ŽMONĖS	
A. B., Išblokštasis žmogus	212
A. A. Laimutė Baltrukonytė	214
PLACIAME PASAULYJE	215
Viršelio 1 psl. — Rudenėjantis Botanikos Sodas Kau- ne, V. Augustino nutrauka. Viršelio 4 psl. V. K. Jonyno ornamentas. Viršelis, vinjetės ir 200 ir 201 psl. iliustra- cijos — dail. Prano Lapės. 208 psl. vinjetė G. Botyriaus.	

1951 METAI

SPALIŲ-OCTOBER

NR. 7

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

VYR. REDAKTORIUS — Paulius Jurkus

REDAKCINIS KOLEKTYVAS: D. Aleksandravičiūtė,

J. Baužinskas, G. Macelytė, A. Mažiulis

Redakcijos ir administracijos adresas :

"Ateitis", 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A.

PRENUMERATA metams: \$3.00 pagal U.S. dol. kursą

Garbės prenumerata metams \$10.00.

Atskiros nr. kaina 30 ct.

LITHUANIAN CATHOLIC YOUTH MAGAZINEPublished monthly, except July and August, by the
Lithuanian Catholic Youth Association "Ateitis",
680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Subscription \$3.00 per year.

Single copy 30 cents.

Entered as second - class matter at the post office at
Brooklyn, New York, March 31, 1950 under the Act
of March 3, 1897.

ATEITIS

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

1951 METAI

SPALIS-OCTOBER

NR. 7

ŽVILGSNIS Į DABARTĮ

BRONIUS ZUMERIS

Savotiška mūsų gyvenamo momento padėtis išugdo ir savotiškas mūsų buvimo apraiškas, kartais labai skaudžiai prieštaraujančias priprastam mūsų gyvenimo būdui. Čia kaip tik ir norima mesti trumpą žvilgsnį į kai kuriuos tremties kelyje iškilusius negatyvius reiškinius.

Kiekviena tremtis savo esmėje yra vienokio ar kito masto tautos tragedija, talpinanti savyje galingą laisvės troškimą ir realiųjų gyvenimo įvykių sintezę. Savo gimtojo krašto vargais gyventi, o iš kitos pusės — kalbėti apie jį ištikusias nelaimes, ir guosti save prarastos pastogės ilgesiu — yra amžinas tremtinio likimas, prasidėjęs Izraelio tautos skundais Babilono nelaisvėje ir besitęsiantis ligi šių laikų tolyn į ateitį.

Žmogus, netekęs savo krašto, netenka vietos gyventi. Jis pasidaro benamis keleivis, nuclatinėje kelionėje ieškas prarastų namų. Visur, kur nueina, kur sustoja, jis yra tik svečias, yra tik prakeleivis užėjoje. Jis niekur negali apsistoti, nes jį per daug vilioja padavimais ir legendomis apipinta, prievarta palikta gimtoji žemė. Jis myli savąjį kraštą ne dėl jo materialinės vertės, bet dėl to, kad jame gimė, augo, dėl to, kad tai yra jo kraštas, kuriame jis nėra kampininkas ar dalininkas, bet savosios žemės savininkas.

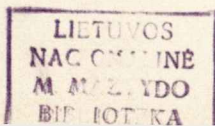
Tačiau tremties tragiškumas iškyla ne vien tik iš priverstino iškeliavimo, bet ir iš nežinojimo, kur keliausime ir ką sutiksime. Kiekvienoje užėjoje svetimas, ilgiau apsistodamas, turi priprasti prie naujos aplinkos. Apsipratimas stato vienintelį reikalavimą — nusikratyti atsinešto svetimumo, kas gali reikšti besąlyginį išsižadėjimą viso to, iš kur atėjome ir ką atsinešėme.

Šiandien mes, stebėdami tremties bendruomenę, klausiamo, iš kur mūsų tarpusavio kančios ir silpnumas, iš kur grandinės, kurios mus surakina ir kas kart vis giliau įrėžia tautos kūną? Ir čia pat randame atsakymą, kad visa tai kyla ne iš tų blogybių, kurios ateina į žemę, kad prispaustų silpnąjį, paniekintų teisųjį, išaukštintų nedorėlį, pasmerktų nekaltąjį ar po platų pasaulį išblaškytų tautos vaikus, bet dėl to, kad po platų pasaulį klajojančios tautos vaikai išsižada, užmiršta esą nuskriaustos bei paniekintos tautos sūnūs ir dukterys. Savo užmiršimu jie pasirašo savo tautos mirties dekretą — išsižadą.

Ne pigaus išskaičiavimo vedami palikome savąjį kraštą. Tada pasižadėjome nenuleisti rankų ir grįžti atgal, nešdami savo kovų ir pastangų vaisius. Bet, nutilus

karo aidams, išsiskirstėme plačiosios žemės vieškeluose. Palengva ėmė nykti anas sentimentas. Daugelis visa ko tikslu pasirinko išikūrimo galimybę, dalis jau suspėjo buvusį tėviškės vaizdą pakeisti į svetimos šalies koloritą. Ar šiandien ne skubotai išpardavinėjamos lietuviškos tradicijos ir papročiai? Ar nemiršta jaunimo tarpe tautinė dvasia? Kiek mūsų tautiečių palaiko lietuviškos knygos ar laikraščio vąjį, kiek jų yra lietuviškos kultūros darbuotojų eilėse? Šie klausimai atsako patys už save. Patys už save kalba ir tokie posakiai: "Gana man lietuvių — aš dabar apsieisiu ir be jų", arba "Na, o kaip ten tie lietuviai tvarkosi? Du metai kaip čia gyvenu, bet neturėjau progos su jais susitikti." Iš šių klausimų atrodo, kad kalba žmogus, jeigu ne iš artimiausio žemės palydovo, tai bent iš penktojo kontinento. Deja, tai nėra Marso ar Mėnulio gyventojas, bet tos pačios naikinamos lietuvių tautos dar lietuviškai kalbantis palikuonis, kurio vardu kalba tėvo pasididžiavimas, kad jo vaikas moka angliškai geriau už jį patį, ir nutylėjimas, kad to paties vaiko jau šlubuoja lietuvių kalba. Šituo palikuonio vardu kalba pustutės lietuviškos sekmadienio mokyklos, kalba ir tas, kuris, paragintas sumokėti tautinio solidarumo mokestį, pareiškė: "Ir dar nenustoję kvailių ieškoti?" Mūsų tėvai troško vargo mokyklų, bet jų nebuvo. Šiandien turime sekmadienio mokyklas, bet jos apytuštės. Šiandien yra mokytojų, bet trūksta mokinių. Carai brukė mūsų tautai svetimą kalbą, bet motinos verpdamos prie ratelio gimtąją išsaugojo. Už gimtąją kalbą, už lietuvišką spausdintą žodį — laikraštį, knygą, maldaknygę — dviejų kartų knygnešių pulkai baigė gyvenimą caro kalėjimuose ir Sibiro taigose. Nūdieninė mūsų gyvenimo tikrovė juokiasi iš jų pastangų. Kai šiandien pažvelgiame į pasaulio kraštuose įsikūrusias lietuviškas bendruomenes, randame, kad tik apie 50% prenumuoja lietuvišką spaudą ir dalyvauja lietuviškame judėjime, tokiu būdu sudarydami praktiškąją pasaulio lietuvių bendruomenę. Tačiau ką veikia antrieji, neveiklioji bendruomenės dalis? Šiuo atveju turime kelias kategorijas: vieni iš jų dirba, dirba ir dirba — reiškia, įsikuria; antrieji — tai visa kuo nusivylę, nieku nesidomį žmonės; gi tretieji — tai vadinamo laisvo charakterio žmonės, kurie naudojami mėlyno dangaus ir plačiųjų šalių gėrybėmis: ištisus vakarus ir savaitgalius sėdi baruose, kad viena ranka išimtų cigaretę, o kita prineštų stiklą... ir vis į tą pačią burną.

Mūsų tremties bendruomenėje aptinkame dvi charakteringas grupes. Viena iš jų, ir bene gausiausia, su-

KAIMAS AUKŠTAITIJOJE

formavo dešimties metų kelionės pasaulio vieškeliais. Jos būdingasis savybės bruožas yra tas, kad šiai grupei priklausančių žmonių dvasioje įvyko didžiulis perversmas — žodžio pergalė prieš gyvenimą.

Mes žinome, kuo žmogus gyvena, apie tai ir kalba. Tačiau čia dažnai atsiskleidžia tragiškas gyvenimo ir žodžio skirtumas: vienu atveju žodis virsta gyvenimu, kitu gi atveju jis gali pasilikti tik žodžiu, laisvai skrajojančiu viršum paties gyvenimo, bet jo visai nepaliečiančiu. Dažnai kalbama apie Sibiro tremtinių nenumaldomą tėvynės ir laisvės ilgėsį, apie Lietuvoje kovojančio partizano pasiryžimą ir besąlyginį pasiaukojimą, apie šiaudinėje pastogėje pasilikusios lietuvės mctinos širdgėlą, ir t. t. Bet ar tūo gyvenama? — Ne! Apie tai tik kalbama. **Ne tautos gyvenimu gyvenama, bet apie tautos gyvenimą kalbama.** Nūdieninis mūsų tautos gyvenimo momentas iškeistas į tuščio žodžio retoriką.

Negalėtume tačiau pasakyti, kad šitai grupei priklausančios žmonės būtų abejinga savo krašto ar tautiškumo atžvilgiu. Labai dažnai jie, atrodo, yra patys didieji entuziastai ir radikaliausi tikrovės vertintojai. Reikalui esant, jie sukelia didžiulę žodinę audrą ir pripila

marias puikiausių šūkių kiekvieno tautinio užsimojimo atveju. Šitie žmonės su užsidegimu skaito apie šurpius įvykius Lietuvoje ir susijaudinę aiškina neatidėliojamą kovos reikalingumą, grasindami sunaikinti kiekvieną jų veiksmo kelyje pasipainiojusią jėgą. Jie kalba apie savo krašto likimą ir žodžiais guodžiasi prarastos pastogės ilgesiu, tačiau be realių darbų, pastangų ir pasišven-timo. Tai žodiniai patrijotai, kurių veikimo jėga prasideda ir baigiasi žodžiu. Jie yra žodžio menininkai, bet gyvenimo realybės nusidėjėliai.

Ne visi tremtiniai pasiliko toki, koki jie gimė, augo ir čia atkeliavo. Ir tik ta jų dalis, kuri pasiliko kokia buvusi, ištikimai atlieka momento ir reikalo uždedamas pareigas, ar tai būtų politiko pastangos pagreitinti krašto atvadavimą, ar nuošaliai gyvenančio lietuvių rūpestingas solidarumo mokesčio mokėjimas, kukli auka Tautos Fondui, ar pagaliau senos močiutės karšta malda, prašanti Visatos Kūrėją laisvės Lietuvos žemei... Žmonės, atlieką šias pareigas, nekalba, bet nuolat pirsimena mūsų tautos tragediją. Ir iš jų auka sudaro mūsų tautinio gyvenimo pagrindą!

Melborunas, Australija.

I SIDABRINĮ UOSTĄ

FAUSTAS KIRŠA

VIENUMA

O kas, o kas paduos tau draugo šiltą ranką,
Kada tu būsi vienas, vienumos šešėly?
Tik sužibės širdy kūrybos žiburėliai
Ir veidas pailsės ant angelėlių rankų:

Rūsčioj minioj tu pranašu degsi iš meilės:
Jai dangų atskleisi ir pragarui grūmosi,
Bet tu liksi kaip žiedas saulėj aukštumose,
Tik vienuma žydės iš žodžio ir iš meilės.

PAPRASTUMAS

Prie Kristaus lopšio — piemenys ir avinėliai,
Prie Kristaus lopšio žodžiai paprasti kaip gėlės
Ir išmintis kaip žemė, cras ir padangės
Stebuklu švinta ir širdin kaip sostan žengia.

Ir pranašas kuklus — tik kūnas ir marškonė,
Neišmislinga žmogui ir širdies malonė,
Ir kryžiaus ženklų medis iš po kirvio baltas,
Ir kūdikis kaip šventas paprastai nekaltas.

SAPNAS

Pakrikštytas kančių grįžau gimton sodybon.
— Nelok, šuneli margas! Aš nesu svetys.
Sulaužęs narvo sienas, sakalu laisvuojų
Skrendu: tegul sparnai čia dulkes nukratys.

Tu gyvas čia. Kiti čia svetimieji.
Čia motiną lydėjau į kapus.
Tegul iš čia mane Dangaus Teisėjas
Į nežinią kaip peleną nupūs. —

TESTAMENTAS

Tėvų tėvai per amžius dvasios įkvėpimais
Tėvynę atnešė lig šios šventos dienos
Ir dovaną paliko — visą žemės kraitį,
Ir testamentą: lig mirties kovok dėl jos.

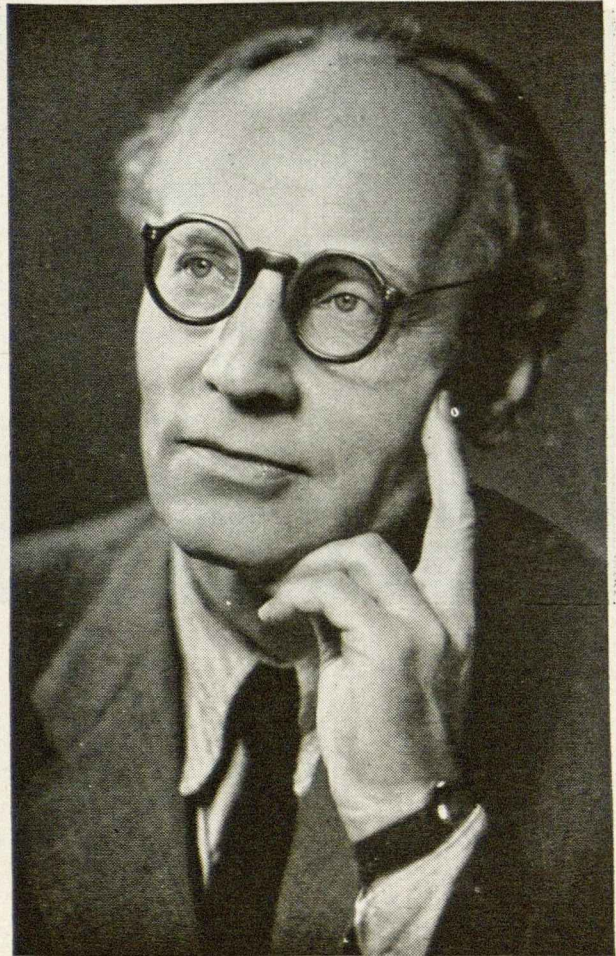
Sūnau, ne sau gimei! Gimei spindėti amžiams
Naujų pilių, naujų kovų naujais vardais.
Sūnau! gimei dvasia net pranašus pasekti
Ir Dievo veidą padabint gyvais žiedais.

KOVOS ŽENKLE

Laivai į sidabrinį uostą inkarus nuleido,
O ten, mėlynių toliuos, ritas su audrom jų broliai.
Ugnis, dievų ir laumių saulė, tartum Dievo veidas,
Prikėlė būti vandenį, rūkus, uolas ir žolę.

Žmogau, gajumo dulke! Kas tau uostai, kas tau plotai
Kas tau trapi ramybė? Klykdamas patyrei lopšį,
Klykdamas minia eini, matai, kaip pešas gobšiai, —
Kovoj tegul atgims ir alkani ir sotūs!

(Iš leidžiamos knygos "Šventieji akmenys")

"Aidų" klišė

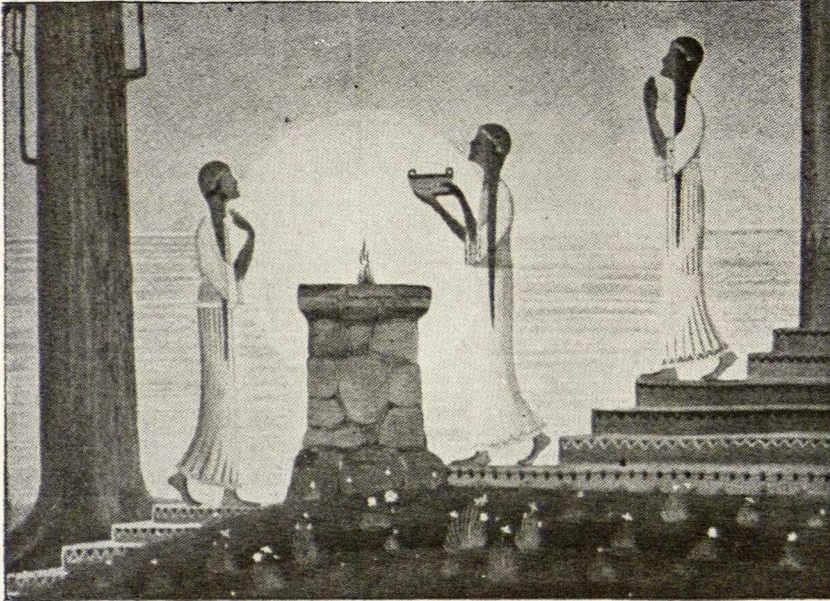
POETAS FAUSTAS KIRŠA šiomet (vasario 15 d.) atšventė 60 metų sukaktį. Apie 40 metų jis puoselėja lietuvių literatūrą, reikšdamasis poezijos baruose. Štai ir išsiriuiuoja visa eilė poeto knygų: Verpetai, Aidų aidučiai, Suverstos vagos, Ringaudos žygis, Pelenai (dvi knygos), Giesmės, Maldos ant akmens, Piligrimai, Tolumcs, dabar išeina — šventieji akmenys.

Jo poezija nėra lengvai skaitoma, nes ne išorės žaismui ir formos lengvumui jis pasidavęs. Dainuoja jis savo širdies bei mąstymo giesmes. Poetas mąsto, sielvartauja ties žmogaus likimu, ties visatos didybe ir ties amžių paslaptim, nusilenkdamas Absoliutui.

Dėmesio verta ir jo satyrinė poezija, kuri sutelkta dviejose "Pelenų" knygose (trečioji dar rankraštyje). Joje visuomenės kritika pakeliama į poezijos lygį ir įprasminama gilesne mintim.

Faustas Kirša, atėjęs į mokyklą, įsijungė į ateitininkų šeimą. Vėliau ėjo įvairias pareigas, buvo vienas iš "Vilkolakio" teatro steigėjų, redagavo įvairius laikraščius (Barą, Kūrybą), paskutiniaisiais metais Lietuvoje buvo šiaulių teatro direktorius.

Dabar gyvena Bostone, Mass., ir pirminkauja Bostono Rašytojų Klubui.

SENOVĖS LIETUVIŲ TIKĖJIMAS

A. MAZIULIS

Prieš 700 m. lietuvių tautos gyvenime buvo padarytas didelis posūkis: vyriausias jos valdovas **Mindaugas**, politinių aplinkybių priverstas, išsižadėjo tėvų tikėjimo ir **pasikrikštijo**. Ir nors šis pirmasis krikščionybės tarpsnis mūsų vos tik porą metų tetruko, bet lietuvių tautai buvo nepaprastai reikšmingas: pirmą kartą Lietuva tampa ano meto krikščioniškosios Europos **lygiateisis** narys ir visą savo gyvenimą pasuka Vakarų kultūros linkme. Minėdami šiais metais sukaktuves, nevienas paklausiamas ir koks buvo tas senasis mūsų tautos tikėjimas.

VYRIAUSIOJI BŪTYBĖ

Lietuviškasis dievų vardynas ir atskirų dievybių veiklos sritys kelia labai daug klausimų, nes svetimieji metraštininkai, nemokėdami lietuviškai ir gerai nepažindami jiems svetimo krašto papročių arba turėdami įvairių kitų, mums **nepalankių**, tikslų, senojo lietuvių tikėjimo apraiškas suminėdavo probėgomis arba net ir **sąmoningai** iškraipydavo. Taip pat, pagal įprastinę ano meto madą, daugelį jiems naujo tikėjimo dalykų atpasakodavo romėnų, graikų ar kitų jiems geriau pažįstamų religijų žodžiais bei pavyzdžiais, ir taip mūsiškei nebūtų dalykų priskirdavo. Todėl šiandieną kalbėti apie senąjį mūsų tikėjimą, kuris taip pat dar visą laiką vienas pats savaime kito, nėra lengva. Ir itin sunku atsakyti, kas buvo mūsų **Vyriausioji Būtybė**, t. y. kuris dievas buvo pats svarbiausias ir vyriausias?

Seniausieji mūsų praeities šaltiniai vyriausiuoju dievu paprastai laiko **Perkūną**. Tačiau giliau susipažinus su visais tais šaltiniais ir juose suminėtais dievų vardais, mūsų **Perkūnas** tenka nužeminti, nors tautos krikšto išvakarėse jo gerbimas galėjo būti vienas iš ryškiausiųjų, todėl ir svetimtaučių metraštininkų daugiausia pastebėtas. Kito vyriausio dievo vardo, panašaus savo garsu ir garbe

Perkūnui, pagrindiniuose šaltiniuose nesutinkame, tačiau jis iškyla visai netiesiogiai, beaiškinant kitų dievybių vardus. Ir tas neminimas Vyriausiosios Būtybės vardas mūsų buvo **Dievas Tėvas**.

Lietuvių senojo tikėjimo šaltiniuose mes dažnai sutinkame dievybių vardus, nusakomus **dviems** žodžiais, pvz. "**Upinis Dewos**", "**Seimi Dewos** (šeimos dievas)", "**Kielu Dziewos** (Kelių dievas)" ir t. t. arba "**Percune deuaitė**", "**Gabie deuaitė**" ir kt. Visų šių dievybių varduose pastebime esant žodį "**dievas**" arba jo vedinius. Šių vardų daryboje pats žodis "**dievas**" (senesnė jo lytis buvo — "**deivas**") visiškai neturi krikščioniškosios "**Dievo**" reikšmės, todėl su juomi nemaišytinas ir griežtai išskirtinas. Mūsų senasis "**dievas**" yra daugelio šimtų metų senesnis ir už pačią krikščionybę aplamai: jis priklauso dar indoeuropiečių prokalbei*) ir yra vienos reikšmės

*) Visos indoeuropiečių tautos, kurias vokiečiai vadina "indogermanais", yra maždaug 3.000—2.500 m. prieš Kristų gyvenusios šalia viena kitos ir kalbėjusios viena kalba. Ši kalba mokslo veikaluose vadinama "indoeuropiečių prokalbe" ir kalbų mokslo dėsniais tik grynai moksliniams reikalsams atstatomos šios prokalbės kalbinės lytys. Kur visos šios tautos gyveno, kur jų protėvynė, šiandieną dar niekas nėra atsakęs, tik viena labai aišku, jog visos šios tautos neatkeliavo iš Indijos, bet patys indai į Aziją iš Europos nusikraustė. Dabar indoeuropiečių protėvynės ieškoma nuo Jutlandijos iki Kaspijos, t. y. įeina visa Vidurio Europa (iki Alpių) ir Rusijos stepės. Kartais pasigirsta balsų, jog indoeuropiečių protėvynės reikia ieškoti ir šalia baltų gyvenamųjų plotų, būtent į pietus nuo Nemuno.

Prie indoeuropiečių kalbų šeimos priskiriamos šios atskiros šeimos arba jų būriai: indų, persų ir čigonų; armėnų; slavų (šiandieninės rusų, gudų, ukrainiečių, lenkų, čekų, slovākų, serbų, kroatų, bulgarų ir kt. smulkesnės jų kl.), baltų (sen. prūsų, lietuvių ir latvių kl.), graikų ir jų giminių trakų bei kt. kalbos, albanų, lotynų ir jų giminių oskų, umbrų ir kt.. Iš kurių šiandien išriedėjo romanų kl. (italų, rumunų, prancūzų, ispanų, portugalų kl.), keltų (jų gyva šaka šiandieninė airių kl.), germanų kl. būrys (šiandieninės vokiečių, olandų, danų bei norvegų, švedų ir anglų kl.), išmirusios tocharų (gyveno prie Uralo) ir hetitų kl. (gyveno Maž. Azijoje; hetitai prie indoeuropiečių kalbų šeimos tik neseniai tepriskirti).

kaip sen. indų “dyaušpitar”, graikų — “Zeus pater”, lotynų — “Jupiter” (iš senesnio — “Dies-piter”) ir kt. Kai kuriuose mūsų ir latvių kalbų pasakymuose, pvz. “Dievu trobas dengia”, “po dievo dangčiu gyvena” ir kt., “dievas” turi išlaikęs labai dar seną dangaus skliauto reikšmę. Ši reikšmė taip pat išlikusi ir pas mūsų labai senus kaimynus suomius bei jų artimuosius giminaičius, kurie dar pr. Kristaus laikus iš mūsų pasiskolino per 300 įvairių žodžių, k. a. “kirvi”, “kankles”, “šieną”, “jaurą”, “būrę”, “dagį” ir kt. Jie pasiskolino ir mūsų “dievą” (deiv-ą), kuris jų kalbos dėsniais išvarto į “taivas” ir reiškia “dangų”, t. y. pasiskolino ne tik žodį, bet taip pat per daugelį šimtų metų išlaikė ir labai aiškiai seną šio žodžio reikšmę. Dar gilesnė šio žodžio (dievas) atsklaida rodo, kad ir dangaus reikšmė jam nėra pirminė, nes mūsų “dievas” visiškai negali būti atskiriamas ir nuo “die-nos”, t. y. šviesos. Tos pat reikšmės yra buvęs “dievas” ir visiems indoeuropiečiams, kurie šiuo žodžiu nusakydavo šviesųjį dangaus skliautą. Taip pat nepamirština, kad sen. indų “dyauš-pitar” graikų — “Zeus pater”, lot. “Ju-piter” ir kt. turi prisijungę dar žodį “tėvas” ir tuo pačiu reiškia Vyriausiąją Būtybę arba vyriausiąjį visų dievų dievą. Taigi, ji buvo vadinama šviesos arba Dangaus Tėvo vardu.

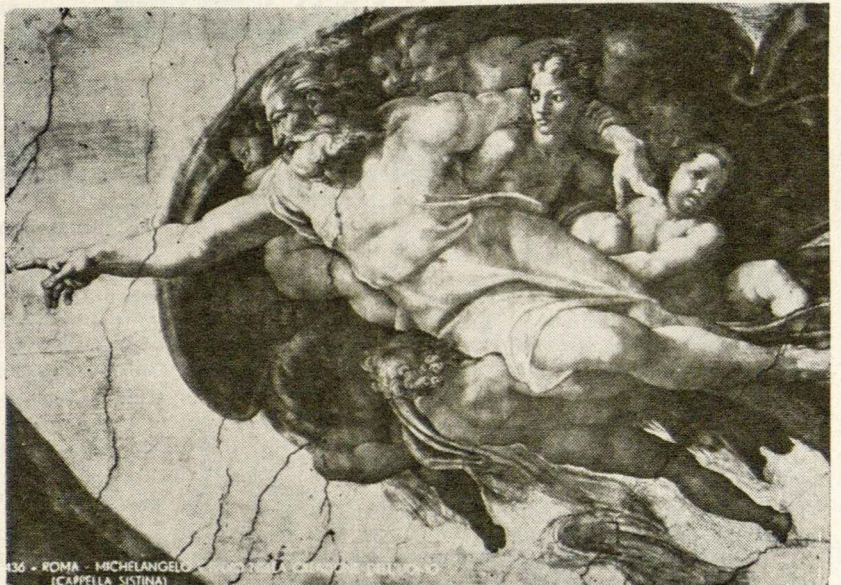
Lyginamoji religijų istorija atskleidžia, jog toji šviesos arba Dangaus Tėvo būtybė pradžioje yra buvusi pati vyriausioji ir savo žinioje turėjusi visą dangaus skliautą, neišskiriant ir žaibų bei perkūnijos. Vėliau iš jos veiklos sričių šis tas iškrito, nes atsirado nauji dievai arba šiai pirminei būtybei žmogaus vaizduotė pagimdė vaikus, kurie šį tą iš Dangaus Tėvo gavo valdyti, o vėliau ir visai pasiėmė. Tokiu būdu ir atsiradęs visai atskiras griausmo dievas.

Daugelio lietuviškųjų dievybių vardų daryba, kurių kelis pavyzdžius jau anksčiau minėjome, palyginti labai aiškiai byloja, kad jos visos yra tik “dievo” vaikai, tuo būdu ir gana vėlokai atsiradusios. Jei lietuvių Vyriausioji Būtybė nebūtų buvusi vadinama Dievu arba tikriau — Dievu Tėvu, kaip ir pas kitus indoeuropiečius, tai gyvojoje žmonių kalboje tokie junginiai kaip “Perkūne dievaiti”, “Gabija dievaite” ir kt., būtų negirdimi, o ypač jų nesutiktume liaudies maldose. Ir visa ši grynai kalbinė medžiaga liudija, kad indoeuropiečių Vyriausioji Būtybė šviesos arba Dangaus Tėvas ir pas mus buvo pa-

žįstamas tuo pačiu Dievo Tėvo vardu. Tik lietuviams ir jų giminaičiams senąjį indoeuropiečių “tėvo” žodį pakeitus kitu, savos darybos, jis buvo pakeistas ir Vyriausiosios Būtybės varde. Tuo būdu turime išlaikę pirmą jos vardo dalį “dievas” ir pakeitę antrąją — “tėvas”, tačiau nepakito jos prasmė. Ji ir toliau paliko mums Dangaus arba šviesos Tėvas, ją ir toliau lietuvius bus suvokę esant šviesiajame dangaus skliaute ir greičiausia šiaurės žarose. Mūsų žmonių įsitikinimu, “Dievas buvo atėjęs iš šiaurės”, todėl ir dabar stengiasi mirusį žmogų kojomis į šiaurę atgręžti. Taip pat daugelyje vietų dar sutinkamas paprotys, ypač vasaros nakčių metu, jog visas maldas seneliai kalba nusiukę tik į šiaurės žaras, nors čia pat jie kieme prie kryžiaus sėdi ar klūpo. Mūsų Vyriausioji Būtybė, kuri tautoje buvo žinoma, Dievo Tėvo vardu, lietuviškose sakmėse sutinkama jau Dievu Seneliu. Ir šis, lietuviškųjų sakmių Dievas Senelis yra išlaikęs senojo tikėjimo įvaizdžius. Mūsų Dievas Senelis taip pat kuria visą pasaulį, tik jau ne iš nieko, bet iš turimos medžiagos. Jis mūsų Žemę sukuria išsikrapštęs panagės, taigi, jo panagės pilnos žemių, kaip pas mūsų senąjį ūkininką: lietuvius Dievą Senelį suprato žemdirbiu, koks ir jis pats yra. Todėl ir nenuostabu, kad šis Dievas Senelis išmoko žmones ir žemę dirbti, ir javus sėti, ir net jiems arklį dovanoja, jis sutveria vienišam artojui vyturėlį, padarydamas iš žemės grumsto, jis vargstančiam žmogui ir savo karvutes atiduoda. Taigi, lietuviškasis Dievas Senelis gyvena tarp savo žmonių ir mato jų visus rūpesčius, jis vargan patekusiam žmogui padeda, o visus neklaūzadas — pabaudžia. Jis taip pat ir žmogui likimą lemia, jis kur nors atsisėdęs sumazgo (prisiminkime ir mūsų senelius, kurie norėdami ką nors ilgiau prisiminti, mazgelius užmezga) jaunimą į šeimas, labai dažnai darbščiai ir gerai mergaitei tinginį vyrą skirdamas ir pan. Vienu žodžiu, girdėdamas ar skaitydamas visas šias sakmes, taip ir junti, kad mūsų Dievas Senelis labai mažai dar krikščioniškųjų brucų teigavęs, o perdėm tebedvelkia labai gilia senove ir tuo pačiu byloja apie Vyriausiąją Būtybę — Dievą Tėvą. Mūsų istoriniai šaltiniai, būdami labai spragoti, apie Dievą Tėvą nieko nesako, tačiau apie tai ryškiai byloja gyvoji mūsų kalba, sakmės ir kita tautosaka.

(Toliau paliesime kitus lietuviškuosius dievų vardus ir kultą)

Mykolas Angelas —
Dievas sutveria žmogų
(Detalė iš Sikstinos koplyčios lubų)
“Aidų” klišė

Septyni šimtai metų mus skiria nuo šv. Pranciškaus, kuris kaip meteoras nušvietė to laiko ūkanas ir savo asmenybe spinduliuoja net mums. Daug yra Bažnyčioje šventųjų, bet žmonės jų visų neprisimena. Tačiau šimtmečiai neužklojo dulkėm šv. Pranciškaus.

Lietuvių tarpe į jį žiūrima kaip į seną, rūstų ir nemodernų asmenį, su kuriuo šviesuolis net vengia susidurti. Tai moterėlių šventasis, — pasako ne vienas inteligentas. Tačiau V. Europoje ir kitame pasaulyje šv. Pranciškus yra kaip tik šviesuolių — menininkų ir mokslininkų bičiulis.

Daugelis tikinčiųjų mielai seka Kristų iki paskutinės vakarienės scenos, bet iki Golgotos kryžiaus nedaug kas ryžtasi. Reikia didelės drąsos ir ištvermės eiti iki kraštutinumo ir save paaukoti Kristui. Šv. Pranciškus išdrįso pasitraukti iš turtingo tėvo namų, išdrįso gatvėje skelbti Kristų, nusilenkti iki raupsuotojo ir jį mylėti tokia pat broliška meile.

Daug kam jis vaizduojasi kaip asketas ir atsiskyrėlis. Toks jis ir buvo, bet jis turėjo tokią didelę meilę

Dievui, kad iš jos atgaivino visą aplinką ir skelbė džiaugsmą. Tai džiaugsmo šventasis, kuriam visas pasaulis spindi Dievo gerumu, kurį visą apvaldė Begalinis Gėris.

Todėl nenuostabu, kad jis, to džiaugsmo pagautas, sakė pamokslus net paukščiams. Jis poetiškai įkvėpimu gieda himną saulei, ši giesmė ir šiandien žavi visus. Ir kokios reikia meilės, kad net ugnį vadintų savo sesele, vėją broliu. Šia saulės giesme šv. Pranciškus pradėjo italų literatūrą. Po jo ateis ir Dante ir Petrarca ir kiti, kurie jau rašys ne lotyniškai, bet itališkai, įsižiūrėję į šventojo pavyzdį.

Šiuo "linksmuoju broliu" žavisi ne tik katalikai, bet ir protestantai. Toks garsus švedų gydytojas Axel Munte kartkartėm skaitė jo gyvenimą ir mokėsi didžiosios meilės.

Ir modernūs žmogus turėtų arčiau pažinti jo asmenį ir jo paprastumą, džiaugsmą ir meilę drąsiai skleisti visur.

ŠV. PRANCIŠKAUS ASYŽIEČIO SESERS SAULĒS ARBA SUTVĒRIMŲ GIESMĒ

Aukščiausias visagali, geras Viešpatie,
Tavo yr giesmēs, garbē ir didybē
Ir kiekvienas palaiminimas.
Viskas iš Tavęs prasideda
Ir žmonės nēr verti Tavęs minēti.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, visi tavieji sutvērimai,
Ypač puikioji sesē saulē,
Kuria dienas ir mus tu apšvieti;
Jinai graži ir, spindēdama didžiu spindējimu —
Mums atneša, Aukščiausias, Tavo vaizdā.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, brolis mēnuo ir žvaigždynai;
Danguj Tu jiems teiki puošnumā, grožī ir šviesumā.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, brolis vējas,
Erdvēs, debesys, giedra ir oro atmainos,
Per kurias Tu savo kūrinijām teiki gyvastingumą.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, broliai vandens,
Kurie labai naudingi, ramūs, ir gaivina, ir skaistūs.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, sesē ugnis,
Ja Tu švieti nakties tamsybē,
Jinai graži, džiaugsminga, ir stipri, galinga.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, sesē žemē motina,
Kuri mus valdo ir maitina
Ir augina visokį vaisių, ir žiedus spalvinguosius,
[ir žolę.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, kurs Tavosios meilės
[padedamas atleidžia
Ir ištveria sunkius mėginimus ir kančią.
Palaiminti, kurie išlaiko taiką,
Jie bus Tavo, o Aukščiausias, vainikuoti.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, sesuo mirtis mūs kūniškoji,
Nuo kurios nė viens gyvenantis žmogus negal
[pabėgti.
Vargas tiems, kurie numirs nusidėjimuose mirtin-
[guose.

Palaiminti, kurie nebeiškrypsta iš švenčiausių Tavo
[norų kelio,
Ir jiems mirtis antroji blogo negalės atnešti.

Pagarbinkit ir šlovinkite Viešpatį, ir būkite Jam dėkingi,
Ir tarnaukite Jam su didžiu nusižeminimu.
Vertė Stasys Santvaras

Bizantinio stiliaus Madona

šv. P. Varpelio klišė

ARGI TAI PASAKA?

P. KAVALIAUSKAITĖ, MARIANAPOLIS, CONN.

Kaip rate skriejo mano jaunystė. Ir jos vieškeliai žerėjo saulėmis. Aš nepajėgiau Tavęs pažinti, kaip dabar leidi save pažinti. Dar nemokėjau Tavęs ugningai mylėti. Jau tada Tu mano gyvenimo pakelę nubarstei meilės žiedais, jau tada Tu sakei meilės pasaką ir kvietei mane jos klausytis.

Aš klausiaus ir maniau — tai pasaka! Regėjau Tave tėviškės soduose baltų obelių žieduos, banguojančiam rugių lauke, mėlynojo lino akytėj ir maniau, kad tai pasaka. Regėjau Tave ošiančiuose tėvynės miškuose, margaspalviuos pievų kilimuos, bet vis maniau — tai pasaka!

Ir kada mano jaunystės žingsniai buvo pačiame įsiūbavime žengti priekin, tu prieš mane pametei savo meilės rožę, iš kurios tryško kančios kraujas, ir tai buvo ne pasaka. Aš suklupau, lyg Damasko keleivis, o tu artėjai ligi priėjai taip arti, kad aš jau nemačiau meilės rožės, o tik širdį, perversimą durklų, erškėčių vainiką ir vėnis. Ir kada grumtis sekė grumtį, nuodėmė sekė nuodėmę, aš vis dar mačiau spinduliuojančio tavo kryžiaus šėslį. Bet tai jau nebuvo pasaka.

Dabar, kada jaunystė jau išskriejo iš užburto rato, kada tėviškės sodai žydi krauju, kada mėlyno lino akytė nutaškyta purvu, ir ošiančiuose tėvynės giriose skamba partizano kardas, ir margaspalvių pievų kilimai priglaudžia lavonus, dabar, o Kristau, tu man neseki meilės pasakos! Kada vidurnaktiais žadini mane, — tai ne meilės pasakai, kuri vėl mane užliūliuotų lyg motinos lopšinė.

Tais giliais vidurnaktiais tu vedi mane į miegančios žemės pelkynus. Aš žengiu ir klumpu, klumpu ir vaituju. Mano atviros blakstienos, nepaliestos miego, ieško išvysti tave. Bet ne! Tu nesirodai! Jau užbaigė meilės pasaką.

Su ašaromis aš užpildyčiau išsekusias upes ir pasiųsčiau žvejų laivus tavęs atkviesti, bet tu dar negrįžti. Ir kada po ilgesingos nakties aš pakylu vargingai dienai sumokėti menkos darbo duoklės, pakylu su nubalusiais skruostais, išvargusiom akim. Ryto pabučiavime tu man tarsi: "Dabar jau seks tave kančia lyg pasaka".

KEISTA ISTORIJA

VYTAUTAS-JONAS NARBUTAS

— Kas yra toji moteris, kurią tu amžinai vaizduoji savo paveiksluose?

— Apie ją aš nežinau daugiau už tave.

— Taip sakant, maloni asmeninė paslaptis?

— Aš ją tik vieną kartą buvau sutikęs.

— Ji turėjo būti labai graži.

— Kuomi tu matuoji grožį?

— Akys, veidas, plaukai, kūno sudėtis.

— Nepyk, toli esi nuo grožio supratimo. Bet būk kantrus: papasakosiu visą istoriją. Neklausk, kodėl savo jaunystėje buvau vadinamas Don Juanu. Vieną tenorių pasakyti, toks gyvenimas neatnešdavo laimės mano sielon. Jis buvo kaip nuodėmė, kuri vilioja ir apvilia žmogų, bet kuriai atsisipirti neturima jėgų, kol...

— kol Dievas netrenkia žaibu ir nenumeta tavęs nuo žirgo, kaip Sauliaus, šaukdamas: ką darai?

— Per daug naivu? Bet iš kur žinai, kad stebuklai priklauso praeičiai? Iš tiesų, tai, ką dabar rengiuosi papasakoti, slepia savyje nežemišką paslaptį. Tuo metu aš buvau įgrimzdęs į nuodėmingą gyvenimą. Mano siela, amžinai deganti grožio ieškojimu, tiek persisunkė nuodėmės pasišlykštėjimu, jog pradėjau galvoti apie savižudybę.

Tuo metu vieną vakarą pastebėjau prie savo durų stovinčią moteriškę. Ji buvo man nematyta. Aš stovėjau, žiūrėdamas į ją, ir klausiau savęs, ko ji iš manęs galėtų norėti? Ir kuo ilgiau į ją žiūrėjau, tuo supratau matąs prieš save įkūnytą grožį. Tiesa, aš galiu jums parodyti tūkstančius moterų, kuriuos turi gražesnius plaukus, lūpas, kurios savo kūno struktūra gali varžytis su Afroditė ar Venera, bet vis dėlto nepažįstamoji buvo už jas gražesnė. Ji buvo tiek graži, kad aš pradėjau abejoti, esant ją realia būtybe, nors ji stovėjo tik per keletą žingsnių nuo manęs. Ar bereikia minėti, kad buvau sužavėtas, tiesiog užhipnotizuotas nepažįstamos artumu.

— Kasdieniškai kalbant — meilė iš pirmo žvilgsnio?

— Galbūt? Keista, aš nemačiau joje moters. Tai buvo tasai grožis, kuris pavergė mane, kurį aš geriau savo žvilgsniu, savo siela, kuris kėlė mane nuo žemės ir, kas keisčiausia, kėlė kartu nerimą, tiesiog baimę mano širdyje.

Kokiais žodžiais ją prakalbinau, prie geriausių norų negalėčiau prisiminti. Jie galbūt buvo grubūs ir nesklaidūs. Aš prašiau jos būti mano modeliu. Kodėl? Aš jau keli mėnesiai nebuvo įkėlęs kojos į savo atelę.

Dar tą patį vakarą pradėjau tapyti jos portretą. Neturėjau jokio plano. Brūkšnį po brūkšnio vedžiau tepuku drobėje, stengdamasis suformuoti: "Ką aš norėjau nutapyti?" — "Grožį?" — klausiau pats savęs. Bet kai mes kartas nuo karto pasikeisdavome žodžiais (kokie kasdieniški ir paprasti buvo mūsų pokalbiai!), aš galvodavau — nutapysiu Meilę. Tas žodis slėpė savyje Grožį. Aš mylėjau ją! Mylėjau! Tiesiog dievinau. Tai buvo mei-

lė, kuri sielą padaro šventa. Ar bereikia minėti, kad nepažįstamosios artumas veikė mane kaip malda. Todėl ir gimstantį iš po teptuko kūrinį aš pavadinau Malda. Malda, kuri jungia savyje ir Grožį ir Meilę.

Kai atelje niūriausi kampai nusidažė mieguistomis aušros spalvomis, supratau, kaip ilgai ją užlaikiau. Gražiausiais žodžiais prašiau jos nepykti. Norėjau jai pasakyti — aš myliu ją, bet ji atlaidžiai šypsodamosi ištisė man ranką ir tarė:

— Aš myliu jus taip pat.

Tada ji pabučiavo mane į kaktą ir išėjo į gatvę. Nustebęs, sujaudintas žiūrėjau į ją, nykstančią toluoje.

Aš tikėjau, kad kitą vakarą ji vėl pas mane ateis, bet ji nepasirodė. Nei tą, nei kitą, nei dar kitą vakarą nebuvo jos. Kažkas kalbėjo manyje: jos niekada nebesutiksiu. Vijau visas mintis šalin ir stengiausi atkurti savyje jos veidą, kiekvieną šypsnį ir žodį. Norėjau užbaigti pradėtą Maldos paveikslą. Ir kai, ieškodamas spalvų, nukreipdavau akis nuo drobės, tartum ją gyvą matydavau, sėdinčią mano atelje.

Pamiršau aš viską, draugus ir linksmus vakarus. Tris mėnesius praleidau vienui vienas, bet mano mintys ir meilė ne tik nemažėjo, bet augo į nenuvaldomą troškimą susitikti ją dar kartą, net naktį meldavausi, prašydamas Dievą leisti man ją pamatyti.

Ir štai vieną dieną gavau laišką iš jos. Tiesa, jis buvo be parašo, bet žinojau, kad tai buvo jos laiškas. Jame aiškiai buvo parašyta, jei aš noriu ją dar kartą

pamatyti, turiu tą ir tą dieną ir valandą nuvykti į K... miestą, kur ji lauks manęs stotyje.

Nurodytą laiške dieną aš nuvykau į susitikimo vietą. Bet stotyje jos nesimatė. Laukiau valandą, dvi, tris, kol pagaliau supratau ją iš viso neateisiant. Keista, bet aš nejaučiau jokie pykčio nepažįstamajai, nors, kaip jūs žinote, K... miestas yra 800 mylių nuo mano gyvenamos vietos.

Nežinodamas, ką veikti ir turėdamas daug laiko iki traukinio, nutariau apžiūrėti miesto kapines. Kodėl man šovė tokia mintis, ir šiandien to suprasti negaliu. Aš niekada nemėgau mirusių žmonių ir jų amžinos buveinės. Bet toji mintis buvo tokia stipri, kad aš nebegalėjau jai atsisipirti. Abejingomis akimis skaičiau mirusiųjų vardus, beblunkančius mediniuose kryžiuose ir jau seniai išblukusius žmonių atmintyje, kai staiga... O Viešpatie! Ant žemės įbesto kryžiaus papėdės ties naujai supiltu kapu aš pastebėjau jos paveikslą. Negali būti! Tai kelionės nuovargis! Nors keletą kartų tai kartočiau, bet paveikslas nekito. Tai buvo iš tiesų ji... Pasilenkiau ir perskaičiau jos vardą, išdegintą mediniame kryžiuje. Ir dar labiau nustebau, perskaitęs jos mirimo datą. Ji buvo mirusi mūsų susitikimo dieną...

— Tu tebemyli ją?

— Taip!

— Bet palauk, juk ji mirus!

— O iš kur tu žinai, kad tie, kurie yra palaidoti, yra mirę?

MODERNUSIS IR ANTIKINIS MENAS

DAIL. K. ŽOROMSKIS

Nusakyti, kas yra antikinis ir kas modernusis menas, nėra taip lengva ir kartu nei taip sunku. Reikia tik padirbėti, į juos įsigilinti ir suprasti bei atskirti. Sunku yra tik žinoti, kur prasideda tikrasis menas, kur nusisekęs kūrinys ir kur suklasztotas. Jeigu sunku rūšiuoti brangiuosius akmenis (tik prityrę nustato jų vertę), tai dar sunkiau skirstyti meno kūrinius, atrinkti gerus nuo blogų, išrinkti geresnius ir tarp jų surasti vertinimą. Toks skirstymas tinka ir antikiniam ir moderniajam menui. Antikinis menas čia turi dar laimingą padėtį — laiką, kuris sunaikina bent didžiumą nevykusių kūrinių.

Pats žodis „modernus“ nėra šių dienų išmisas. Rafaelis, Ticianas ar Mykolas Angelas anais laikais buvo taip pat modernūs, kaip šiandien modernūs yra Matisas, Petras Bonaras ar Benjaminas Palencija. Savo sąvoka šis žodis lietuvių kalboje atitinka žodeliui „kitoks“.

Jeigu kas šiandien klausytų, kokį meną pasirinkti, modernų ar antikinį, pastatytų mus į labai keblią padėtį. Tektų išaiškinti tokią padėtį, kurios visai nėra. Nėra nei antikinio nei modernaus meno, yra tik epocha ir jos menas. Yra labai gera, kad menininkas prašoka savo epochą, blogiau — jei jos neprisiveja ir nepajėgia jos pažinti ir labai blogai, jei nenori būti kitoks, atseit — modernus.

Menininko kelias sunkus ir atsakingas. Jis turi sprogdinti pačią didžiausią uolą — visuomenės skonį ir nuomonę, kuri nuolatos velkasi iš paskos. Ir reikia stiprių nervų, kad menininkas negirdėtų minios balsų ir stengtųsi ištikimai tarnauti menui.

Šiandien pasaulis jau turi dvi mokyklas — praėjusių epochų ir mūsų epochos. Būtų netikslu klausiti, kuri iš šių dviejų mokyklų yra geresnė. Lygiai būtų juokinga ginčytis, ar priimti kinų meną ir atmesti graikiškąjį arba palikti muziejų El Greco ir išmesti Velasquesą. Tektų ginčytis tik dėl elementų, kurie įeina tai į vieną, tai į kitą meną.

Nagrinėdami senųjų ir naujųjų Europos mokyklų elementus, pamatysime tų mokyklų didelį skirtumą. Senoji mokykla, pradedant renesansu, sako, kad forma išsireiškia per šviesą ir šešėlį. Naujoji mokykla, pradedant impresionizmu, pastebi, kad forma, šviesa ir šešėliai pasireiškia per spalvinių tonų darną. Čia ir yra pagrindinis skirtumas tarp senosios ir naujosios mokyklos. Šis skirtumas yra labai didelis. Daug kas bandė sujungti senąją ir naująją mokyklą, bet iš to išėjo tik mišrainė.

Mene svarbiausia — būti nuoširdžiu. Baisi nelaimė ką nors sekti, dar baisiau ką nors pamėgdžioti. Iš didelio meistro galima mokyti vaizdavimo būdą, bet negalima galvoti, kad ot šitaip ir tik šitaip tereikia piešti. Viena ir vienintelė dailininko motina — gamta. Ji niekada neapgauna ir nemeluoja dailininkui.

Tačiau gamta yra ir dailininkui duobė, į kurią jis gali lengvai įkristi ir pražūti. Kaip mes suprantame didelio meistro darbą, lygiai taip pat tereikia suprasti ir gamtą. Ją pamėgdžioti — kopijuoti — yra beviltiškas darbas, savižudybė. Gamtoje viskas juda. Kada iš judesio darome sustingimą, įvyksta mirtis. Gamtos taip tiksliai negalime perduoti kūrinyje ir dėl jos smulkmenų gausybės. Pagaliau, jei menas būtų tik darbas, tai dailininkų būtų labai daug. Dailininkas turi giliau įžvelgti į gamtą, pagauti jos mintį, jos dvasią, gamtos alsavimą. Reikia būti burtininku, ir tai, ko kiti nemato ir nepažįsta, parodyti visame gražume, parodyti pasaulį kaip atsispindėjimą, kaip prisiminimą, kaip mūsų dvasinį atspindį.

Dailininko valia pasirinkti priemones, o dėsniai visada pasilieka tie patys.

Nusistovėjęs stilius padeda susiformuoti meistrams, tačiau visada pateisinamas bet koks ieškojimas. Jeigu vienas beiškodamas pavargsta ir žūsta, tai kartais kitas ant tų pačių pagrindų sukuria meną. Mūsų judrioje epochoje yra sunku galvoti apie pastovų stilių ir tai natūralu ir teisinga. Menas negali atitrūkti nuo pasaulio, nes jis ir kyla iš pasaulio. Meno pareiga yra pasauliui praaugti, duoti jam idėjas, nors, iš antros pusės, gyvenimas jam duoda idėjas. Tokia prasme gyvenimas ir menas yra bendrininkai. Jeigu gyvenimas panorėtų grįžti atgalios, turėtų tą patį padaryti ir menas, nes menas išreiškia mūsų kultūrą.

Diktatoriai dažnai užsimano ir dailininkams primeta savo valią, jiems padiktuoja savo meną. (Taip buvo Hitlerio Vokietijoje ir dabar yra Sovietų Sąjungoje). Tada menas kaip išrautas augalas yra pamerktas į vandens stiklinę. Jis ne auga, bet tik skursta.

Šia prasme dažnai kyla nesusipratimų tarp kai kurių dvasiškių ir dailininkų. Dailininkai kaltina dvasiškią, kad ji nesupranta meno, dvasiškieji gi primeta, kad dailininkai praradę žmogaus-Dievo idealą. Čia gali būti teisūs vieni ir kiti. Tikras dailininkas savo kūryboje nori ir turi būti betarpiškas. Jeigu žmogaus-Dievo idealas prapuolė visuomenėje, dailininkas negali pasilikti šio veiksnio nepalietas, nors ir kažin kaip arti Dievo stovėtų, nes jis yra žmogaus dvasinės kultūros reiškėjas. Norint šių nesklandumų išvengti, turėtų ir dailininkai ir visuomenė susirūpinti. Reiktų surasti būdą, kad būtų suderinama abiejų pusių pažiūra, nes dažnai šitą susidariusią padėtį išnaudoja „šunmenininkai“.

Tenka čia džiaugtis, kad prancūzų garsus modernistas dailininkas Henry Matisse, 80 metų senukas, kuris save laiko net ateistu, išdekoravo vienuolyno koplyčią. Pagal jo projektus buvo padaryta ne tik sienos paveikslai, Kryžiaus keliai, bet ir žvakidės. Dėl to patenkintas ne tik Matisse, bet ir Bažnyčia ir kritikai.

Šis pavyzdys ir parodo, kad mene nesvarbu stilius, bet svarbi dailininko kūrėjo asmenybė. Du pagrindiniai bruožai išryškina dailininko asmenybę: sugebėjimas protauti ir išreikšti tai, ką gali jausti.

Kartą vienas Romos kardinolų pagyrė Mykolo Angelo ranką. Dailininkas jam atsakė: „Jūsų Monsignore, aš nedirbu su ranka, aš stoviu ant kojų ir dirbu su galva...“. Vienas olandas kartą kalbėjo garsiam Rembrantui: „Maestro, tu meistriškai padarai žmonių galvas savo paveiksluose, bet ir fonai neblogi“. Rembrantas nusijuokė ir atsakė: „Mano drauge, galvas kaip tik piešia mano mokiniai, o fonus aš išdažau ir taip priverčiu spindėti galvas, kaip tu dabar matai.“ Impresionistas Sezanas kartodavo savo draugams: „Jeigu akis gali matyti ir ranka pajėgia paklusti, turi išeiti meno kūrinys“.

Taigi, asmenybei priklauso tai, ką jis turi pasakyti ir ką jis pajėgia. Asmenybės pajėgumas yra įgyjamas nuolatinio darbu. Reikia daug stiprios valios ir ištvermės, kol vieną kartą dailininkas laisvai gali valdyti tepuką ir savo prigimtus davinius. Turi būti nugalėta technika. Dailininkas turi prieiti prie tokios būsenos, kad nejaustų rankos. Jis turi pasidaryti meistrui. Kai dailininkas pasidaro meistrui, tada lieka kitas ir pats didžiausias uždavinys — ką jis turi pasakyti. Pirmasis veiksnys priklauso prie gabumų, antrasis prie išminties. Jausmas šiuos abu veiksnius apgaubia, sucementuoja. Jeigu iš šios trijulės išpuls bent vienas veiksnys, veltui dailininkas varstys rožančių, „čia savo dievo nerasi“, — pasakytų Krisna Murti.

Taigi, kalbant apie modernųjį ir antikinį meną, reikia pasakyti, kad nesvarbu stilius, bet svarbu asmenybė, kad asmenybė išeina iš savo epochos. Gera epochą prašokti, bet negera nuo jos pasilikti. Teisinga yra dalyvauti savo laike, garbinga — vadovauti.

Botticelli — Veneros galva iš „Veneros gimimo“ paveikslo, kuris kabo Florencijoje, Uffizi galerijoje

Henri Rousseau (1844—1910) — Mieganti čigonė. Paveikslas kabo Moderniojo Meno Muziejuje New Yorke

EKSPEDICIJA Į DŽIUNGLES

A. BENDORIUS

PULK. PERCEY H. FAWCETT IEŠKO ROJAUS VIETOS. TREJI METAI TARP GYVAČIŲ IR INDENŲ. EKSPEDICIJOS PASLAPTINGAS DINGIMAS. LIETUVIS STUDENTAS RUOŠIASI JĄ SURASTI. TRAGISKAS EKSPEDICIJOS LIKIMAS. PASLAPTIES ATIDENGIMAS PO 26 METŲ.

Anglų artilerijos pulkininkas Percey H. Fawcett buvo įdomi, netgi keistoka asmenybė. Tarnaudamas Ceilone, šis augšto augmens šviesiaplaukis britas daug laiko skyrė kelionėms, tyrinėjimams ir Kandy karalių paslėptiems lobiams surasti. Jokie nepasisekimai ir sunkumai jo negrąžino iš svajingų sumanymų ir fantastiškų planų į realią kasdienybę. Dar prieš 1914 m. karą jį matome bastantis po P. Amerikos neįžengiamas tankmes, kur jis, Bolivijos vyriausybės kvietimu, atžymi sieną tarp tos valstybės ir Brazilijos. Tris metus jis praleidžia indėnų užpuldinėjamas, mirtinai nuodingų gyvačių, nuolatinių kaitrų ir begalės uodų bei kitokių kenksmingų padarų persekiojamas. Savo uždavinį atlieka, bet P. Amerika jį vis dar vilioja. Išsirengia savo suplanuotą ekspediciją į Rio Heath baseiną. Tik laimingai sugrįžęs jis sužino, kad jis perkeliavo guarajų žemę, iš kurios ligi tol nesugrįžo gyvas nei vienas baltasis žmogus. Dar daugiau, jis laimėjo guarajų draugiškumą, ir jie padėjo ekspedicijai pasiekti tolimesnes vietas. Kartą, būdamas karingų indėnų apsuptas ir pasijutęs bejėgis prasimušti su kitais ekspedicijos nariais, jis neišsigando, nenustojo šalto galvojimo, bet nutarė užpuolikus žmogėdras pamėginti nuraminti akordeono muzika. Išgirdę jų pačių melodiją, indėnai jo ne tik nenužudo, bet gausiai apdovanoja ir leidžia keliauti po jų šalį. Pasirodo, kad net Amazonės džunglėse muzika galingesnė už ginklus ir sužvėrėjusio žmogaus sielą pajėgia paslėptą dieviškąją kibirkštėlę paversti galinga liepsna.

Kelionė į Rojų

Tautinėje Rio de Žaneiro bibliotekoje Fawcett susidomėjo vienu 1743 surašytu dokumentu, kuris ten žinomas rankraščio "512 vardu. Jame aprašomas šešių portugalų ekspedicijos aptiktas Matto Grosso plokštakalnė apleistas, sugriautas miestas, kuriame kadaise turėję gyventi aukštos kultūros gyventojai. Išlikę meno kūriniai: statulos, rūmų ornamentai, kolonos, spalvoti reljefai, brangūs indai neabejotinai įrodę to miesto kultūrą esant senesnę už Egipto ir Babilono gadynes. Portugalai, apsaivę aptikto miesto griuvėsių didingumą, puošnumą ir aukso gausybę, išskubėjo atgalios pasiryžę geriau pasiruošti ir atkakti kitą kartą. Ir tikrai jie išsirengė į antrąją ekspediciją aptikto miesto tyrinėti, bet, deja, nė vienas iš jų nesugrįžo.

Pulk. Fawcett, susipažinęs su tuo aprašymu ir jau būdamas prityręs archeologas, sumeta, kad tas portugalų aptiktasis miestas greičiausiai bus buvęs šv. Rašte minimame Rojuje. Jo manymu, ten turėjęs būti visos žmonijos ir visų jos senųjų kultūrų lopšys. Ten gyvenę baltieji žmonės ir iš ten jie pasklidę po platųjį pasaulį. Įrodymams surinkti ir abejonėms išsklaidyti, jis po pirmojo pasaulinio karo išvyksta į Matto Grosso, bet liūtytys jį priverčia grįžti, neištyrus viso plokštakalnio. 1925 jis išvyksta antrą kartą tuo pačiu tikslu. Su juo keliauja tik jo sūnus Jack ir kitas britas Raleigh Rimell. Kurį laiką juos lydi du indėnai palydovai, bet juo toliau ekspedicija lenda į tankmes, juo palydovai darosi baukštesni ir pagaliau atsisako toliau lydėti. Ekspediciją finansuoja stambus mecenatas — š. Amerikos laikraštinių sąjunga. Fawcett tyčia neorganizuoja didelės ekspedicijos, nes dėl sunkių kelionės sąlygų neįmanoma jai pasiimti pakankamai maisto ir kitų reikmenų.

Atleisdamas tuos du indėnus palydovus, jis įdavė perduoti pranešimą, kuriame sako turįs vilties surasti draugiškų vietos indėnų ir po kokių dviejų metų vėl pasiųsti žinią apie ekspedicijos eigą.

Dingimas be pėdsakų

Du metu Fawcetto artimieji, jo mecenatai ir visi kiti besidomį ekspedicija ramiai laukė iš jo pranešimo. Vėliau apėmė visus nerimas, pradėta abejoti ar iš viso jis dar gali būti gyvas. Pasaulio drąsuoliai nuotykių ieškotojais ėmėsi organizuoti ekspedicijas ne Rojui aptikti, bet tyrinėtojų surasti. Didž. Britanija pasiunčia kelias ekspedicijas, puikiai paruoštas su vikšriniais šarvuotais vežimais, su amfibiniais padargais, galinčiais slinkti per laukus, džungles, plaukti per upes ir judėti per neišbrendamas klampynes, su lėktuvais ir radijo siųstuvais; kelias ekspedicijas suorganizuoja brazilai, išvyksta keliautojai iš įvairių kitų Europos kraštų, bet jie vis neranda jokių Fawcett'o pėdsakų.

Jaunas lietuvis geografijos studentas A. G., puikiai mokąs žodžiu bei raštu 8 kalbas, susitaria su vienu turistu Ispanijos didiku ir, išstudijavę visų kitų ekspedicijų nepasisekimo priežastis, ruošiasi į ekspediciją, kuri jų įsitikinimu, turinti būti sėkminga. Deja, Lietuvą okupuoja raudonųjų barbarų ekspedicija ir jų sumanymas sugriūva.

Atsirasdavo keliautojų, kurie, grįžę iš Rio Xingu (Amazonės deltos deš. intakas) aukštupio baseino, pasakodavo esą sutikę pulk. Fawcett'ą ir su juo kalbėję. Tokie pasakojimai dar daugiau sukeldavo ginčų ir paskatindavo naujus ieškojimų žygius. Dar tik prieš porą metų, rėdos, 1949 m., buvo spaudoje rašyta, kad vienas keliautojas suradęs Fawcett'o sūnų, kuris esąs išrinktas vienos indėnų tautelės karaliumi ir visai neketinąs grįžti į civilizuotąjį pasaulį...

Deja, visi panašūs pasakojimai, vėliau paaiškėdavo, būvę prasimanyti.

Ieško, kol suranda

Pirmoji ieškojimo ekspedicija išvyksta 1928 m., vadovaujama komandieriaus G. Dyott'o ir finansuojama Fawcetto mecenato — š. Am. žurnalistų sąjungos. Dyott'as pasiima 28 palydovus, radio-telegrafistus, filmuotojus, 10 asilėnų ir 64 jaučius naštomis nešti. Jai pavyksta Rio Xingu aukštupyje, indėnų anaukų kaime užtikti vieną metalinę plokštelę su vienos New Yorko firmos įrašu. Tai pirmasis Fawcetto pėdsakas. Indėnai ženklų kalba papasakojo, kad pas juos lankėsi trys balti vyrai ir kad jie persikėlę per Kuluenos upę (Rio Xingu aukštupio deš. intakas). Penkias dienas jie po to dar matę jų laužo dūmus, kurie vėliau išnykę, ir jie nieko daugiau apie baltuosius keleivius nežina.

Dyott'o ekspedicija skverbiasi tolyn ir aptinka daugiau Fawcetto pėdsakų — įpiaustymų medžių žievėje ir konservų dėžučių. Pagaliau Dyott pasiekia vietą, kurią tik keturių dienų kelio tarpas skiria nuo tos vietos, kur, indėnų pasakojimu, žuvo trys baltieji. Tačiau tai jam nepavyksta. Indėnų apsuptas ir viską pametęs, jis vos vos išsigelbsti, suprukdamas mažu laiveliu Xingu upe žemyn.

Kitas drąsuolis Winton Jones 1930 m. suranda indėnus, kurie pasakoja būvę kartą užpulti genties, vedamos

Apdaro žalio netekę miškai pirmojo šalčio belaukia

seno balto žmogaus. Jis bando tai patikrinti, bet pats tampa indėnų kalapalų auka.

Tais pačiais metais Didž. Britanijos konsulate (Sao Paulo) atsilanko šveicaras Rattin, laukinių gyvulių gaudytojas, ir papasakoja sutikęs pulk. Fawcett'ą. Patikrinus jo parodymus, pasirodė, kad jis nemeluoja. Vadinasi, 1930 m. Rojaus ieškotojas dar buvo gyvas.

Brazilijos pulk. Barata suranda Fawcett'o auksinį kompasą ir užrašų knygą, o 1946 m. jo tautietis Aureli įtikinėja turįs duomenų, pagal kuriuos Fawcett esąs kalapalų valdovas. 1938 m. surandamas keliautojo teodolitas, kuris, pagal atradėjo tvirtinimą išgulėjęs miške neilgiau, kaip 24 valandas. Pagaliau 1946 m. išvyksta technškai puikiai paruošta, kap. Rob. Sprigs vadovaujama, ekspedicija, kuri pasirengusi planingai ieškoti 10 mėn. Tik 1956 m. ji grįžianti su žiniomis.

Brazilai ir britai varžėsi, kuriai tautai atiteks garbė surasti Fawcett'o ekspediciją, kuri dėl savo paslaptingo likimo ir didelių pastangų ją išgelbėti, pasidarė garsiausia dvidešimtojo amžiaus tropikinių kraštų ekspedicija.

Vietoje Rojaus kaukuolė

Prieš penkeris metus (1946) Brazilijos vyriausybė pasiuntė prityrusį indėnų tyrinėtoją Orlando Vilasboas išaiškinti Fawcetto ekspedicijos paslaptį. Jam pavyko įsibrauti į Rio Das Mortes (Mirties upė, kairysis Rio Araguaya, Rio Tocantins intakas) aukštupį ir pasiekti tą sritį, kur Fawcett'o eksp. sulaukė savo tragiškojo galo.

Jau nuo seniau žinovi buvo linkę teigti, kad ekspedicijos narius bus išžudę žiaurieji indėnai kalapalai, bet nebuvę tikrų įrodymų. Tik šių metų balandžio mėn. 4 d. Brazilijos žinių agentūra išdidžiai paskelbė, kad brazilas Orlando Vilasboas galutinai išaiškino Fawcetto ekspedicijos likimą ir tuo pačiu atidengė 26 metus trukusią pa-

slaptį. Jis tai pasiekęs meile indėnams, kurie po penkerių metų jį irgi pamilo, juomi pasitikėjo ir dėlto atvirai išsipasakojo.

Ilgą laiką kalapalai tvirtinę, kad baltuosius nužudę jų kaimynai jarumai. Tačiau pereinamais metais jų naujai išrinktasis valdovas Kamaci išsitarė, kodėl jo žmonės bijo kalbėti apie Fawcett'ą. Esą, daug didelių paukščių tada atskristų, kurie atneštų daug baltų žmonių, norinčių atkeršyti už baltųjų nužudymą. Vilasboas tada įtikino, kad niekas už tai nekeršys ir kalapalų taryba nutarė pasakyti tiesą. Valdovas Kamaci su 40 savo rinktinių vyrų aplankė brazilo būstinę, esančią džunglėse už 1300 km. į šiaurės vakarus nuo Rio de Žaneiro ir pasiėmė jį drauge su vertėju, visi pasileido į 5 valandas trukusią kelionę Kuluenos (Rio Xingu aukštupio deš. intakas) paupin. Ten visi sustojo ir po trumpos visiškos tylos bei po jos sekusio tarybos posėdžio, visi persikėlė per upę. Kiek pakeliavę, jie priėjo ežerą. Persikėlę per ežerą, jie vėl posėdžiavo, o valdovas dvi valandas prašė Vilasboas'ą, kad keršto metu jis gintų jų moteris, senius ir vaikus. Brazilas pareiškė: "Aš duodu savo žodį ir žodį didžiojo tėvo, kad niekas nekeršys". Tada kalapalai pasidarė ramūs, o valdovas liepęs atkasti Fawcett'o kapą. Jame rasti kaulai ir mešetė — didelis kelionių peilis. Kamajai paaiškino, kad baltieji buvo dėl to išžudyti, jog jie nedavė pažadėtų dovanų ir vienas iš jų smogęs indėnui. Dviejų jaunesniųjų lavonus išmetė į ežerą, o Fawcett'ą palaidojo pagarbiai žemėje su mešete, nes jis sutiko mirtį didvyriška drąsa ir bandė su peiliu gintis.

Didelis indėnų papročių žinovas ir pagarsėjęs jų tautintojas senas generolas Candido Rondon mano, kad indėnai dėl to nužudė Fawcett'ą ir jo sūnų su Rimell'u, jog šis reikalavęs juos lydėti per kalapalų mirtinų priešų čavandų žemę.

ATEITIES

SPINDULIAI

GYVENIMAS IR IDEALAI

J. ARANAUSKAS

Dar ir šiandien su ypatingu dvasios pakilimu prisimename, kai pilni audringos jaunystės jėgos trynėme ketvirtos - penktos klasės suolą. Tuomet atrodė, kad jaunystės prasiveržimą niekas nesulaikys. Jauno gimnazisto širdis veržėsi visa dvasia prie idealo, į pabundančio gyvenimo pilną svajonių ateitį.

Bręstančio jaunimo entuziazmas prasimušdavo ir už klasės ribų. Dalyvavome įvairiuose rateliuose, sporto klubuose, skautų tuntuose, ateitininkai spiedavosi saugiame kampelyje... Nesulaikoma, visur prasiveržianti jaunystės putojanti srovė sklido į visas šalis su drąsa ir energija, su tikėjimu ir tvirta viltimi prasimušti ad astra.

Ką jau kalbėti apie gimnazijos absolventą — abiturientą? Jam rodės, kad visas pasaulis atviras, ir visi jo tik laukia išskėstomis rankomis. Jis nežinojo, koks fakultetas ir aukštoji mokykla verta jo pasirinkimo.

Nemažesnio atbudimo rodė ir kaimo mokyklos jaunimas. Baigusieji pradžios mokyklą, tėvų ir mokytojų vairuojami, kopė aukščiau mokslo kopėčiomis. Kiti, paskatinti buvusio mokytojo ar draugo, lankė vakarinius kursus, stojo į žemės ūkio ratelius, į šaulių ar pavarininkų kuopas.

Kaimo teatras, gegužinės, robaksai nepatenkino jaunų sielų troškimo. Tėvai, negalėdami savo vaikų išleisti į aukštesnes mokyklas, stengė juos patalpinti į praktines amatų mokyklas, kurios nesutalpino žinių ištroškusių savanorių.

Šventėms važiuodavau parsivežti brolio iš gimnazijos atostogoms. Užsigeidžiau ir aš "gimnazistu" tapti. Vakaraus mokiausi iki 12 val. ir rytą kėliaus 4 val. Dieną reikėjo padėti tėvams ūky. Kai kiti ilsėjosi, aš kaliau iš užrašų ant sunkiai išpiautos pradalgės. Pagaliau vieną dieną pasakiau nustebusiems tėvams sudiev ir, gavęs jų palaiminimą, išvykau baigti gimnazijos ir vėliau net į užsienį specialioms studijoms.

Taip mokės kaimo klumpėtas jaunimas.

Su tokiu entuziazmu, bet kartu ir nepalaužiamu atkaklumu ir šventu ryžtu siekė dorybių, mokslo šviesos ir kultūros mūsų jaunimas.

Dievo Apvaizda, kad sugėdintų išlepusius ir tingius miestiečius, ypatingu būdu palaimino drąsius ir pasišventusius jaunuolius, apdovanodama juos pasisekimu ir ir dideliais laimėjimais.

Daug teko kentėti ir vargti. Dažnai neturtingi mokiniai gėrė nesaldintą arbatą su sausa ir juoda duona, tačiau jie ištverė, išsimokė, daug pasitarnavo ir nusiplėnė tautai.

Sunkus smūgis krinta dabartinėse sąlygose ant mūsų idealistų. Kiek kantraus vargelio tenka patirti universitetuose ir seminarijose. Daug kas nespėjo baigti gimnazijos, dabar nėra progos nei galimybių ją užbaigti. Svarbiausia — nėra lėšų.

Ir buvusieji idealistai pergyvena nemažesnį bandymą. Valdininkas, mokytojas, profesorius, — ir visi kiti įjungti į kūjo ir kastuvo batalionus: vieni kasa juodas akmens angliš Belgijoje, kiti ravėja Anglijos daržus, tretį kerta miškus Kanadoje ar Australijoje... daugeliui nėra kito darbo, kitos profesijos, kaip užbaigti gyvenimą šlavėju...

Atsargos generolas, Lietuvos nepriklausomybės šaukiamasis kovotojas, didelis moksleivijos bičiulis Vincas Grigaliūnas-Glovackis plovė ir šlavė metalo fabriko grindis vienus metus Belgijoje. O kiek yra tokių, kurie prašina nepastebėti gatvėmis, rinkdami popiergalius?

Tačiau, kaip tik čia pasirodo galinga žmogaus dvasia, subrendusi darbščioje jaunystėje. Mazgotė ir šluota jo neuvertina. Laisvomis nuo darbo valandomis, sandėlio kampe, aukščiau minėtas didysis veteranas rašo į vietinį laikraštėlį, sekmadieniais nemigęs važiuoja į lietuvių sueigas ir minėjimus, drąsina ir stiprina ugniniais žodžiais savuosius, kaip kad darė apkasuose dėl laisvės.

Tautos genocidas, tremtis, deportacijos ir kitos sunkios aplinkybės — tai ne idealizmo kapinės, bet ugnis, kuri skaidrina auksą ir atskirs grūdus nuo pelų. Užgrūdintos ir įsigytos dorybės bus kiekvieno didžiausia dovana Tėvynei: jos leis pažinti tremties confratrus, leis suprasti ištremimo brolius, bus atgimusiai Lietuvai tikrojo pamatu.

ROMUALDAS KISIELIUS

NAKTIS PRIE NEMUNO

Ten, kur naktis apgaubia žemę
 Su juoda liūdesio skara...
 Ten Nemunas krauju sruvena,
 Ir verkia vargo Lietuva:

— Jaup gęsta viltys paskutinės
 Aiduos skaudžių kančios dienų.
 Oi, kur tos naktys sidabrinės,
 Nusėtos tūkstančiais žvaigždžių?!

Taip viskas dingo, kaip svajonėj,
 Taip viskas dingo, kaip sapne,
 Tik žerintys padangių kloniai
 Dar skęsta Nemuno dugne — ...

ANTANAS LINAS KAZLAS

JUODOJI ROŽĖ

PO MURZINU dangumi
 Prie nykaus mano kelio
 Stebuklų stebuklas...
 Pačiam rudenį juodoji rožė,
 Nepabūgus vėjų nešamos mirties,
 Pražydo mėnulio veido formos —
 Vaiskios pilnaties.

KAI mirusios ramunės
 Ir aguonėlės palaikai
 Buvo jau pavėjui
 Į žiluosius senatvės kraštus,
 Juodoji rožė ties mano širdies
 Smilkstančiais pelenais juokės nuogų
 Dienų rugsėjį...

*

TĄNAKT, kai pustelniko
 Mėnulio veidas dilo
 Ir vėjai pritrilo,
 Pikta žmogaus ranka nuskynė ją...
 Po murzinu dangum, prie dulkėto kelio
 Nebeleidusi manajam džiaugsmui
 Ilgiau žydėti.

MERGYTEI

Nusišypsok, jauna mergaite,
 Ir saulei ir arimams,
 Lyg ta gėlė kalnų atšlaitėj
 Pirmiems žiedams užgimus.

Ir tu, gėlė, naujai pražyduš
 Viliojančiom purienom.
 Į širdį vasara užklydo,—
 Jinai — jaunatvės dienos.

Nusišypsok širdim ir lūpom
 Vidurnakčiui ir rytui,
 Kol nedalia nuplaukia upėm,
 Kol rožės nenuvyto.

JAUNYSTĖS TRIUMFAS

JONAS MINELGA

Girios, arimai, ežeras, upė...
 Valio, jaunyste! Viskas tau rūpi,—
 Žydinčios obels, saulė, plaštakės; —
 Dievo kūryba džiaugiasi akys.

Širdie, suplaki ritmu galingu, —
 Audra padangėj dar nepradingo.
 Per uraganus, sukūrius vėjo
 Išeinam dirbti šventai idėjai.

Gundančiom fėjom šypsosi lūpos,
 Jaunoj krūtinėj laimužė supas
 Modama saulei ir žemės grumstui,
 Toli palikus debesį drumstą.

Tolumos plačios... Valio, laisvužė!
 Sparnus suglausim beržais palūžę...
 Debesys šilkas, žvaigždės karoliai,—
 Traukia, vilioja melynai toliai!

Danguų Pagalba

ELONA MARIJOŠIŪTĖ

Tai buvo 1518 metais. Sunkūs pilki debesys vertėsi viens per kitą stipraus vėjo pučiami. Lingavo šimtmetiniai ažuolai, dejavo lankstydami jaunesni medžiai. O Dauguva, išbėgus iš savo vagos, blaškė pilkai žalsvai pilksvas bangas ir grasinamai šniokštė. Vėjas suko dulkes ir lapus dideliais trimitais aukštyn, lyg norėdamas, kad jie ištrimituotų apylinkės pilims, kad Polockas nebėgiltai išsilaikys prieš didžiulę Maskvos kariuomenę...

Šniokštė Dauguva, draskė savo krantus, šokdama per juos ir užpildama aplinkinius miškus ir pievas. Šaukėsi dejuodami medžiai lietuviams pagalbos, kurie iš paskutiniųjų jėgų gynė savo pilį.

Ir, lyg atsakydamas į tą pagalbos šauksmą, per girias, pro medžius, kurie šlavė savo žaliom šakom jam taką, per dulkių ir lapų debesis, artinosi raitelių būrys. Ant eiklių, plevėsuojančių karčiais bėrių ir juodbėrių, užsigulė beveik ant kaklų, jojo pasiryžę vyrai. Taip, — jei jų būrelis ir nenugalėtų prieš, jie buvo pasiryžę jam brangiai pilį parduoti.

Dūko vėjas, dejavo miškas, o raiteliai vis lėkė pirmyn.

Pasikeitė vėjas. Vietoj skaudaus, žvarbaus, sauso, jis pasidarė šlapias ir šaltas. Reiškia jau Dauguva čia pat.

Išlėkė arkliai, taip staigiai sustabdyti, žvangdami stijos piestu. Vyrai susirūpino. Dauguva patvinus! Perplaukt neperplauktų. Kur brasta?...

Staiga akinantis žaibas nutvieskė dangų, ir baisus trenksmas sukrėtė žemę iš pat pamatų. Griuvo arkliai ir žmonės. Viešpatie!

Kai jie atsipeikėjo, viskas atrodė kaip anksčiau. Dauguva, vėjas, miškas. Keliasi drebėdami ir prunksdami arkliai; keliasi žmonės. Ir pamatė jie ant balto kaip drobė debesis — baltą raitelį. Riestakaklis žirgas trypia kanopomis debesį, sidabru siuvinėtas, brangakmeniais nusėtas balnas puošia jo nugarą. Raitelis jaunas, baltas šarvais apsišarvojęs; jo veidas nežemiška šviesa švyti. Jis, truputį pasilenkęs į priekį, glosto savo žirgo karčius ir žiūri į vyrus. Pajudina raitelis vadeles ir jo baltas žirgas vienu šuoliu atsидuria žemėj. Jaunuolis permeta karius akimis, pamoja sekti ir, pastatęs nerimaujantį žirgą piestu, pasuka jį į Dauguvos pusę.

Raiteliai nė nemano priešintis. Jie jaučia, kad turi jį sekti, ir joja iš paskos.

Purto Dauguva savo putojantį paviršių, pasiryžus nieko nepraleisti. Bangos, viena kitą vydamos, daužo baltą žirgo lieknas kojas, plauna drąsą krūtinę, o jis purto savo gražią galvą su plevėsuojančiais karčiais, lyg prieštaraudamas įnirtusiems vandenims ir su pasididžiumu neša savo dangišką naštą.

Raiteliai seka, dėkodami Dievui už nepažįstamą pagalbą, akys užsidega nauja drąsa, ir rankos suspaudžia kietą plieną prie šalies.

Putodamas išbrenda baltasis žirgas iš šaltos upės. Garuodami seka šalto vandens atgaivinti bėriai ir juodbėriai. Ramus, liūdnei šypsodamasis, veda jaunuolis vyrus, kurie laukia jo žodžio.

Užjojęs ant kalnelio, jaunikaitis sustabdo žirgą. Neptoliausiai matyti, kaip prieš raiteliai ir pėstininkai drąsiau artinasi prie pilies.

Dar daugiau išsitiesia baltasis raitelis. Išsitraukia kardą, persižegnoja ir suspaudžia pentiniais baltąjį žirgą. Stojas piestu širmis, kirsdamas kojomis orą, net nenusileidęs žemėn duoda šuolį pirmyn ir sužvengęs nusineša jaunuolį pakeltu kardu.

Kiek tik įkabindami paskum skuba lietuviai. Prasi-deda mūšis! Trupa skydai, krenta nuo arklių raiteliai, lūžta kardai, žvengia mirtinai sužeisti arkliai, krauju pakvimpa apylinkės, lietuvių maldos maišosi su maskolių keiksmiais, bet pagaliau baisiai praretėjusios prieš eilės pradeda trauktis. Lietuviai vejasi juos kol pajėgia išvargę arkliai, paskui grįžta į apgintą pilį baltąjo raitelio ieškoti...

Ieškojo jo tarp gyvų, ieškojo tarp mirusių, bet niekur nerado. Pakėlė jie tada akis į debesis ir pamatė baltą raitelį su auksiniu kryžiumi ant skydo.

Nutilo vėjas, pakėlė medžiai savo nudraskytas šakas ir nurimo įniršusi Dauguva. Narsieji kariai, suklaupę ir iškėlė rankas į dangų.

Šv. Kazimieras, peržegnojęs savo laikinos tėvynės brolius, švelniai palietė baltąjo žirgo riestą kaklą ir nujojo debesis į savo amžinąją tėvynę.

Illustracija iš vienos senos itališkos knygos apie šv. Kazimierą. Tekste prie šio paveikslo rašoma, kaip šventasis karalaitis Kazimieras prisijungė prie savo kariuomenės ir nuveikė priešą.

GIMTOJI KALBA

DAIKTAVARDINĖ PRIESAGA — -SENA

L. DAMBRIŪNAS

Vadovėliuose sakoma, kad priešaga -sena reiškianti veiksmo būdą, pvz. eiseną reiškia ėjimo būdą, vartosena vartojimo būdą ir t. t.

Reikia pastebėti, kad ši priešaga nėra labai populiari, t. y. dažnai vartojama. Ir suprantama, kodėl. Mat ji savo reikšme nedaug tesiskiria nuo priešagų -ymas, kurios reiškia patį veiksmą, pvz. bėgimas, skaitymas ir kt. Kai kuriose Lietuvos tarmėse ir priešaga -sena reiškia taip pat tik veiksmą, vadinasi, -sena = -imas, eiseną = ėjimas.

Bendrinėje kalboje esama nusistatymo šias dvi priešagas skirti. Sakome, kad ėjimas, tarimas reiškia patį veiksmą, o eiseną, tarseną reiškia to veiksmo būdą arba tam tikrą jo rūšį.

Tačiau veiksmo rūšį galime pažymėti ir kitu būdu, ne vien priešaga — -sena. Specialų veiksmo būdą arba rūšį dažnai nurodome įvardžiu toks, sakomu su paprastą veiksmą reiškiančiu daiktavardžiu. Dėl to, kai sakoma: toks jo skaitymas man nepatinka, suprantame, kad čia kalbama ne apie skaitymą apskritai, ne apie patį veiksmą, bet apie specialų skaitymo būdą. Iš to išeina, kad toks jo skaitymas man nepatinka ir tokia jo skaitysena man nepatinka yra vienreikšmiai. Dėl tos priežasties paprastai ir nesakome man jo vaidinsena, dainuosena, ar-sena, siūsena nepatinka. Čia jo vaidinimas reiškia jo vaidinimo būdą, pats veiksmas implikuoja ir veiksmo būdą. Štai kodėl priešaga — -sena veiksmo būdai žymėti vartojama palyginti retai. O kartais ten, kur manoma, kad ji reiškia veiksmo būdą, pvz. šukuosena, rašysena, iš tikrųjų ji reiškia veiksmo padarinį, rezultatą, nes šukuosena yra tai, kas sušukuota (frizūra), o rašysena — rašymo išdavą (braižą).

Bet jeigu kartą nusistatyta bendrinėje kalboje vartoti priešaga — -sena specialiam reikalui (veiksmo būdai žymėti), tai nuoseklumas reikalauja, kad ji ta reikšme ir tebūtų vartojama. Deja, kai kurie kalbininkai vartoja ją kartais visai ne tam reikalui, kam ji skirta. Tuo atžvilgiu krenta į akis žodis vartosena. Netinkamai jis vartojamas šiuose pvz. sakiniuose:

“Grubios svetimybės... išskiriamos iš bendrinės vartosenos.” (Lietuvių Kalbos Vadovas, 15); “Dviskaita kaskart vis daugiau ir daugiau išeina iš vartosenos” (Skardžius, Lietuvių kalba, jos susidarymas ir raida, 28) ir k.

Šiuose pavyzdžiuose vartosena nereiškia vartojimo būdo, bet patį vartojimą arba apyvartą. Todėl reikėtų sakyti: dviskaita išeina iš apyvartos ir t. t.

Pastaba. Kadangi žodis apyvarta vartojamas dažniausiai specialia reikšme (Umsatz, Umlauf, circulation), tai vietoj vokiško Gebrauch ar anglų use, usage galėtume vartoti naują vartą. Tada galėtume sakyti: dviskaita jau išeina iš vartos (vartojimo, apyvartos).

Tėve danguje, mes dėkojame tau už gėles, kurios žydi prie mūsų kojų, už švelnią, gaivią ir kvapią žolę, už paukščių giesmes, bitučių dūzgimą ir visus gražius daiktus, kuriuos girdime ir matome.

Emersonas

M. KATILIŪTĖ

PO NAŠTA

ANTRASIS PAVASARIS

JOHN HENRY NEWMAN

Siemet sueina 150 metų, kai gimė kardinolas John Henry Newman. Jis buvo bene pats didžiausias Anglijos Katalikų Bažnyčios gynėjas, puikus oratorius ir garsus rašytojas. Gyvenęs devyniasdešimt metų, pusę savo amžiaus praleido būdamas anglikonas, ir tik tada atsivertė ir net kardinolu patapo.

Cia duodame įžangą vieno iš gražiausių jo darbų — “Antrojo pavasario”, — kuriame jis išreiškia savo džiaugsmą, atgimus Katalikų Bažnyčiai Anglijoje, ir kuriam nuostabiai puikiai sugretina tą atgimimą su gamtos pavasariu.

Vert.

Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. Iam enim hiems transiit, imber abilit et ressit. Flores apparuerunt in terra nostra. Can. c.11, v.11-12.

Keikis, paskubėk, mano meile, mano baiaudėle, mano gražuole, ir ateik. Nes žiema jau praėjo, lietus paliovė ir nustojo. Gėlės pasirodė mūsų žemėj.

Visi mes esame giliai patyrę pasaulio tvarką, pastovumą ir amžinąjį atsinaujinimą, — pasaulio, kuris supa mus. Nors kiekviena jo dalelė yra trapi ir praeinanti, nors visi jo elementai tėra neramūs klajūnai ir, nors niekad nesibailia jo keitimasis, — vistiek išlieka gyvas mūsų pasaulis. Jis surištas pastovumo dėsnių, sujungtas visuotina vienuma; ir nors periodiškai miršta, visą laiką tuo pačiu naujai atgimsta. Nykimas gimdo naujas būties formas, ir viena mirtis yra motina tūkstančio gyvybių. Kiekviena atsilenkanti valanda mums skelbia, kaip sruvenanti, bet kaip pastovi ir tikra yra didžioji visuma. Ji visuomet ta pati, tarsi atspindys ant vandens paviršiaus, nors tie vandenys niekada tekėt neliauja. Kaista po kaitos — kiekviena iššaukia kitą, garbindama savąjį Kūrėją, lyg besikeičias serafinas. Saulė leidžiasi, kad rytą vėl pakiltų; diena apgaubiamą nakties glūdumo tiksliai tam, kad vėliai išauštų, kad vėl atgimtų šviesi, lyg niekada nebuvus nakties užtemdyta. Pavasaris pavirsta vasara, ir per vasarą ir rudens jis patampa žiema, bet tik tam, kad vėliai atgalios sugrižtų ir triumfuotų ant savojo pernykščio kapo, kuri anuomet nuo pat pirmosios savo valandos skubėjo. Mums gaila gegužio žiedų, nes jie nuvys; tačiau mes žinome, kad gegužis vieną dieną vėl atkeršys lapkričiui, pasiritus tam didingajam metų ratui, kurs niekada nestabtelis ir kuris moko mus neapakti, kai mūsų viltys aukštumose skrajoja, ir nenusimint, kai tūnoma nykumo gelmėse.

Vertė A. Sužiedėlis

S P O R T A S

P O L O

KEST. KEBLINSKAS

Jei jūs kada nors pamatysite didokoj aikštėj aštuonis vyrus smarkiai jodinėjančius ir ilgom lazdom daužančius baltą kamuolį, nepamanykite, kad jie atlieka gusariškus pratimus. Ne, jie nesimoko kaip pasmeigti savo priešą ietimi, pačiam nuo arklio nenusiritus; jie žaidžia polo.

—Kas tas polo? — paklauskite išpūtę akis. Šis jūsų klausimas nenustebins nei sportą pervertinančio amerikono, nes polo yra vienas iš rečiausių ir mažiausiai žinomų žaidimų. Jūs, greičiausiai, pagalvosite, kad polo, tai nauja, dar nespėjusi paplisti sporto šaka. Bet ne — polo yra vienas iš seniausių žaidimų. Iš jo kilo net tokios populiarios sporto šakos kaip golfas, kriketas ir ledo ritulys.

Skaitoma, kad polo gimtinė yra Kristaus laikų Persija. Iš ten polo išsiplėtė į Bizantiją, Turkestaną ir per Tibetą pasiekė Indiją. Devyniolikto šimtmečio vidury šį žaidimą iš indų pasisavino britų kavalerija. 1869 metais polo buvo parvežtas į Angliją. Čia žaidimas buvo suvienodintas ir suformuluotos pastovios taisyklės, kurios, neskaitant nežymių pataisų, išliko ir iki šių dienų. Neužilgo polo perkeliavo Atlantą ir sulaukė nemažo susidomėjimo Amerikoje. Kai Anglijoje šis žaidimas apsiri bojo beveik ištisai kariuomene, Jungtinėse Valstybėse entuziastų daugumą sudarė pasiturinčioji visuomenės dalis. Amerikonai taip greit pasisavino polo, kad jau 1886 metais įvyko pirmos oficialios rungtynės tarp geriausių Anglijos ir Amerikos komandų. Tiesa, šias rungtynes amerikonoai pralaimėjo, bet parodė tokį pasipriešinimą, kad anglai rimtai susirūpino dėl sekančių ir tolimesnių rungtynių. Nuo tada "dvikova" tarp iškiliusių šių abiejų kraštų komandų pasidarė metinė tradicija, kurią nutraukė tik II pasaulinis karas. Anglai laimėjo dar ir sekantį kartą, bet po keleto metų amerikonoai išplėšė pirmą savo pergalę. Truko daugiau kaip dešimt metų, kol anglai grąžino polo taurę savo salon.

Polo aikštelė turi apie 276 metrus ilgio ir 185 metrus pločio, o vartai yra 12 metrų pločio ir 3 metrų aukščio. Žaidime dalyvauja dvi komandos, kiekviena turinti po keturis žaidikus, kurių tikslas su tam tikrų lazdu pagalba jojant įmušti kamuolį į priešo vartus. Seniau dar buvo taisyklės, reguliuojančios arklių dydį, bet žaidimo lygiui kylant, jos pasidarė beprasmės ir išnyko. Žaidime paprastai vartojamos 140 cm. ilgio lazdos ir nedidelis, medinis, baltai dažytas kamuolys, kuris sveria apie 150 gramų. Vienerios rungtynės tęsiasi apie valandą—žaidžiami septyni puslaikiai po aštuonias minutes. Kiekvienas įvartis skaitomas vienu tašku, bet nuskaitoma po pusę taško už baudas ir po ketvirtį taško tada, kai žaidikas, gelbėdamas padėti, įsimuša kamuolį į savo vartus arba į galinį užribį.

Labiausiai išplitęs polo yra Anglijoje, Jungt. Valstybėse, bet žaidžiamas dar Indijoje ir ypač Pietų Amerikoje ir kitur. Tačiau niekur jis nėra išsikovojęs tiek populiarumo, kaip krepšinis, beisbolas ar futbolas. Tai visiškai pateisinama, žinant, kad polo žaidimas yra susijęs su nemažomis finansinėmis išlaidomis ir kitokiais nepatogumais. Kadangi rungtynės tęsiasi gan ilgai, o žaidimo tempas labai didelis, tai žaidikai turi du ar tris kartus mainyti arklius. O polo klubai paprastai nebūna tiek turtingi, kad galėtų apmokėti visų reikiamų arklių išlaikymą. Todėl ši našta krinta ant pačių žaidėjų. Be to polo arkliai reikalauja nuolatinės praktikos

per ištisus metus, todėl tam žaidėjai turi paaukoti nemažą dalį savo laiko. Dėl tos pat priežasties polo klubai tegali būti už miesto. O ten žaidynėse sunku laukti daugiau žiūrovų. Todėl ši sporto šaka prieinama tik turtingesniems ir provincijoje gyvenantiems žmonėms.

Tad kai kada nors išgirsite žodį "po'lo," žinokite, kad kalbama ne apie baisiąją paralyžiaus ligą (polio), bet apie seniausią sporto šaką, kurios pavadinimas yra kilęs iš tibetiečių žodžio "pulu" (kamuolys).

DVIRAČIŲ LENKTYNĖS

K. GANVYTAS

Kas seka sporto įvykius Amerikoje, gali lengvai pastebėti, kad dviračių sporto šaka šitam krašte labai mažai kultivuojama. Savaiame suprantama, kad mažai kas domisi dviračių lenktynėmis, jeigu galima savo dėmesį nukreipti į kitas, greitesnes priemones. Europoje tačiau šis sporto šaka yra sena ir turi savo tradicines lenktynes bei pirmenybes.

Dviračių sportas turi įvairių šakų, pav.: 6 dienų lenktynes. Žymiausi šio sporto įvykiai yra atskirų kraštų lenktynės. Štai žinoma mums Deutschland-Rundfahrt, Tour de Suisse, Giro d'Italia, Tour de France. Jos pravedamos kiekvienais metais. Šiais metais lenktynes aplink Vokietiją laimėjo italas Guido de Santis, sukoręs 3131 km. per 93:12:14.

Dviračių sporto šakos mėgėjai tačiau daugiausiai dėmesio skiria Tour de France. Šios lenktynės skaitomos svarbiausiu įvykiu dviračių sporto pasaulyje, ir jose dalyvauja geriausi iš geriausių. Lenktynės vyksta per 24 etapus, ir šių varžybų metu dviratininkai nuvažiuoja 4692 km. Pirmą kartą šios varžybos buvo prarastos 1903 metais ir nuo to laiko kasmet kartojamos. Menkesnės reikšmės kelio pakeitimai įvyksta kasmet. Šiais metais buvo padaryta žymus pakeitimas; iki šiol dviratininkai startuodavo Paryžiuje ir, apvažiavę Prancūziją bei pietinę Belgijos dalį, grįždavo atgal į sostinę, kur buvo ir lenktynių baigimas. Šiais metais startas įvyko Metzėje, ir Paryžius buvo paliestas tik vieno etapo metu.

Šios varžybos yra labai sunkios ir iš dviratininkų reikalauja nepaprastai daug energijos.

Norėdami dviratininkų sunkumus sumažinti, varžybų rengėjai ir padarė tą žymų kelio pakeitimą. Ta pačia proga buvo strumpinti nepaprastai sunkūs tarpai per Pirenėjų ir Alpių kalnus. Tai išgirdę, italai, kurie kalnuose buvo nepralenkiami, jautėsi labai nuskriausti.

Iš žymesnių šių lenktynių dalyvių, tenka paminėti italą Bartali, laimėjusį šias lenktynes jau 2 kartus, prancūzą Robis, italą Coppi, šveicarus Kuebler ir Koblet. Pastarasis šias varžybas laimėjo šią vasarą. Lenktynių metu yra vertinamos ir komandos. Ne kartą italai, belgai ir prancūzai yra laimėję komandines varžybas. Lenktynių metu po kiekvieno etapo pirmąjį varžybose gauna geltoną triko, ir nešioja tuos marškinėlius tol, kol jis pirmąja.

Šios įdomios varžybos vyksta liepos mėnesį. Jų metu visoje Prancūzijoje vyrauja tik viena pokalbių tema: Tour de France. Keliai, kuriais lenktyniauja dviratininkai, nuo ankstyvaus ryto yra apgulti žiūrovų, kurie bent momentui nori pamatyti šių sunkių varžybų dalyvius, kovojančius dėl pirmosios vietos. Lenktynių metu iš visų pasaulio kampų į Prancūziją suplaukia žurnalistai, krašte vyrauja pakili nuotaika, ir jauni ir seni su nepaprastu įdomumu seka lenktynių eigą per radio ir spaudą. Tik mėnesio gale, kai varžybos jau baigtos, prancūzai grįžta prie normalaus gyvenimo ir pradeda laukti sekančių metų Tour de France.

KREIVOS ŠYPSENOS

AIDAI IŠ WIGWAMO

I Wigwamo puikų namą
Suvažiuo daug svečių:
Iš Chicagos, Clevelando
Ir Detroito pakraščiu —

Don Žuano Valentinas,
Maneliukas su mama,
Piktas Razminas su foto
Ir visa vaikų minia.

“Kai užaugsiu, būsiu didis”,
Rėžia Razminas rimtai,
“Jei nemėgčiau aš merginų,
Būčiau vyskupas tikrai!”

Vaikšto Vytautas linksmutis,
Mat, surado sau Aldutę,
Aldonėle, būk gera
Ir lik amžiams man žmona!”

Jei Manelis neturėtų
Sau pašonėje mamos,
Nieks turbūt nesistebėtų,
Jei mama sulaukt marčios.

Kur tiktai don Valentinas,
Etiketas vis kartu,
Kepaliušas, pypkė, pienas,
Naujas frakas ant pečių.

Nuotykių didžių mėgėjas,
Nilkos žodžiams patikėjęs,
Šoko ežeran mūs Valentino —
Kas šio riterio nežino!

“Tai apgavo, primelavo!
Pyktis graužia širdį mano —
Geriau būčiau nesutikęs,
Nors būt frakas sausas likęs”.

Clevelando Barzdukiukas
Toks laimingas visur sukas,
Moko jis vis chicagietes
Meilės, sporto, estafetės.

Aloyzui “Zozės” roda
Iki kaklo nusibodo:
Šoko vargšas į dumblyną —
Knygos žodžius išmėgino.

Pasidarė gaila vyro
(Kas, jei nervės jam paio?),
Šoko iš paskos jinai —
Liūdna, juk gyvent vienai.

Dumblas pudingų pavirto,
O varliukės, nors nevirtos,
Rado juose puikią vietą —
Neišlaikė jiedu dietos!

Manėm, kad jau bus pradingę,
Tačiau grįžo tiek laimingi,
Jog, išvydę mus ant kranto,
Dugno siekė antrą kartą.

Šeiminkės mūsų bravo:
Maišo košę, pilsto kavą,
Plaukia ežeran ne vienos —
Prisiminti jaunas dienas...

Prie šaunaus ir gero džazo,
Kurį Petras tesdaro,
Šoka, linksminas Wigwamas —
Gi po mūsų nors ir tvanas!

Stasys Vyšmauskas
Iš Kentucky, Ohio

Iš “špilkos”

Kun. Raila savo paskaitoje pa-
reiškė:

— Danguje yra tik angelai, vyrų
nėra, nes Amerikoje graboriai mirš-
tančius labai švariai nuskuta. Todėl
tiems, kurių barzdos kiėtos, labai
sunku ten patekti. Be to, tas, kurio
lagamine nėra Evangelijos, bus pa-
siųstas po stovyklos jos atsivežti.

Iš p. Pauliukonio paskaitos ber-
niukams:

— Tikrasis vyriškumas pasireiš-
kia slapto rūkymu. Jei jaunas bū-
damas nerūkysi, senam nebus taip
įdėmu. Skirkit pasimatymus tik tie,
kurie turi mašinas, nes motoro
ūžesys labai jaudina jautresnes sie-
las. Būkit tikri pasiutėliai ir jei
užsispirsite valdžią nuversti, tai
žiūrėkit, kad ir ištesėtumėte. Dan-
tė rašė savo “Dieviškąją Komediją”
30 metų, o jūs norit valdžią
per vieną naktį nuversti. Reikia pa-
laukti 30 metų ir valdžia pati nusi-
ims. Newtonas buvo labai netvar-
kingas ir žioplus: virė laikrodį ir
žiūrėjo į kiaušinį. Jūs mokykitės
tvarkos: virkit laikrodžius ir kiau-
šinius iš karto.

Iš p. Kulbokienės paskaitos mer-
gaitėms:

— Lietuvės būdas yra flegmatiš-
kai biologinis. Lietuvė yra indivi-
dualistė: ji eina pasivaikščioti, kai
skatomos paskaitos, ir uždega švie-
są, kai einama gulti. Ji neužsidaro
savo šeimoje, bet kartą metuose at-
vyksta ir į stovyklą.

Du paaugliai, Onutė ir Jonukas,
vėl ginčijasi:

— Tu gi negali paneigti, kad vi-
so Kūrimo apvainikavimas yra vy-
ras. Jis pirmas buvo sutvertas! —
triumfuoja Jonukas.

— Tai dar nieko nereiškia, — at-
kerta Onutė, — kaip visur ir visa-
da — gyvenime pirma padaromas
bandymas, ir tik tuomet sukuriamas
tikrasis kūrinys.

Maloni sena močiutė nuėjo kartą
pasiklausti paskaitos apie dangaus
kūnus. Diskusijų metu ji atsistojo ir

susirūpinusi paklausė paskaitininko:

— Atleiskite, aš gerai nenugir-
dau: kada saulė neteks karščio, ir
mes visi mirsim nuo šalčio?

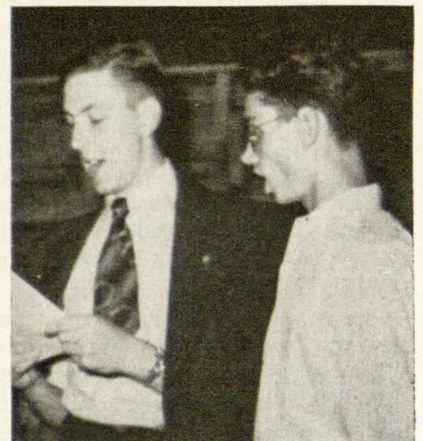
— Maždaug po 4 bilijonų metų.
— O, ačiū Dievui, — atsikvėpė
senutė. Man buvo pasigirdę po 4
milijonų metų.

Rimutis:

— Ar tu gali valgyti riešutus,
mačiut?

— O ne, vaikeli. Aš gi neturiu
dantų.

— Tai prižiūrėk man šituos rie-
šutus, iki aš sugrįšiu iš mokyklos,
gerai?

A. Sabaliauskas ir A. Barzdukas
skaito “špilką”

DARBAI ŽMONĖS

IŠBLOKŠTASIS ŽMOGUS

Skausmas praeina, o skausmo prisiminimas pasilieka, sako N. Berdiajevas. Pats didysis skausmas, kurį kaip deginančią žaizdą nešiojame savyje — yra tėvynės praradimas. Klausydami tremtinių kalbų, skaitydami jų rašomus laiškus, matome, kad ne džiaugsmas ir nuostaba mummyse kyla, matant svetimus kraštus ir žmones, bet neapsitenkinimas ir kritika, išreikšta žodžiais „pas mus buvo kitaip“. Ir šis „kitaip“ slepia savyje žodelį: „pas mus buvo geriau“.

Kodėl taip yra, verčia mus susimąstyti. Aišku, kad mūsų ypatingas lietuviškas charakteris ir mūsų asmeniškai tremties uždaviniai, kurie mus psichiškai išskiria iš žmonių, kurie nėra tremtiniai, sudaro mūsų nuotaikų pamatą. Tačiau šių nuotaikų šaknys siekia daug plačiau ir giliau. Kodėl svetimoji žemė yra mums nemėliama, kodėl svetimų žmonių tarpe mes jaučiamės vieniši ir persekiojami, tarsi Andersono pasakos „Bjaurusis ančiukas“, plačiai ir subtiliai mums atskleidžia dr. Gaidamavičius savo — „Išblokštojo žmogaus“ knygoje.

Pirmuose šios knygos skyriuose autorius nagrinėja žmogaus atvirumą aplinkai, kurią jis savo butin jima, su ja santykiandamas ir ją perkeisdamas: „Savo dvasios pradu jis lengvai pakyla viršum fizinės tikrovės, tačiau likti vien metafizinėje tikrovėje nepajėgia“ (14 psl.) Jo polėkis nėra grynos dvasios skriejimas, o žemės tikrovėje tiesias savo rankas aukštyn (15 psl.). Žmogus sueina į santykį ne tik su aplinka, bet ir su kitais žmonėmis, kurie sudaro „aš-tu“ santykį, kuris yra egzistencinis ir asmeninis. Iš šio „aš-tu“ santykio išsivysto „aš-mes“ santykis, kurio pagrindas yra šeima, ir kuris savo atbaigimą randa tautoje. Tautos vienybė yra organinė, kylanti iš tautos sielos ir turinti savo atramą konkrečiame tautos ideale.

Šis ryšys su savo aplinka ir tauta yra ne biologinis, o dvasinis. „Tautos, kaip bendruomenės pagrindinė glūdi ne biologinis o dvasinis pradas (49 p.). Taigi, ne kraujas yra konstitucinis tautos pradas, o dvasinė-kultūrinė realybė, kuria remiasi „aš-mes“ centras (80 p.).“

Aišku, kad žmogaus ryšys su aplinka ir savo tauta būdamas dvasinis ir egzistencinis, veikia žmogų iki pačių jo dvasios gelmių. Todėl šio ryšio nutraukimas, išbloškiant jį iš savo aplinkos ir tautos sudaro rimtą pavojų pačiai žmogaus egzistencijai. Šis pavojus apsireiškia ilgesiu, nostalgija ir įvairiais dvasios ir kūno sukrėtimais, kuriuos autorius plačiai ir įdomiai aprašo. Jis nagrinėja ne tik paprastą išbloškimą, bet ir asketinį ir metafizinį, iškeldamas jų būdingas žymes. Pabaigoje iškelia įvairius reagavimus į bloškimą, pabrėždamas vilties reikšmę tremties pergalėjime ir atremdamas šią viltį į Absoliutą.

Kaip matyti iš trumpo turinio, ši knyga liečia aktualiausias mūsų širdies ir mūsų ateities problemas. Čia, kaip autorius pastebi, kiekvienas tremtinys tikrai gali rasti pats save su visais savo troškimais ir ilgesiais bei kančiomis. Čia yra duodama daug vertingų atsakymų į tuos lietuviškos išlaikymo klausimus, nuo kurių teisingo išsprendimo priklausom mūsų tautinė egzistencija.

Ir autorius šiuos visus klausimus sprendžia su giliu įsijautimu, supratimu ir mokslinė rimtimi. Įsiskverbdamas iki metafizinio gelmių, jis niekur neišleidžia iš po kojų ir šios tikrovės, savo tvirtinimus paremdamas tiek abstraktiniais išvedžiojimais bei įrodymais, kiek grynai intuityviniais įžvelgimais, labai vykusiai pasinaudodamas tam tikslui mūsų ir pasaulinių rašytojų kūryba. Visa tai padeda svarstomuosius dalykus ne tik suprasti, bet ir juos gyvai pergyventi. O tai jau yra labai retas dalykas, ypač filosofinio pobūdžio veikaluose. Dėl knygoje keliamų klausimų ji bus įdomi ne tik patiems tremtiniais, bet ir visiems kitiems, kuriems tenka su tremtiniais susidurti arba bent tremties klausimais domėtis. Iš šios knygos paaiškės, ypač viskuo pertekusiems ir aukštą medžiaginę gerovę pasiekusiems, JAV gyventojams, kad net ir šio krašto laimingumas ne viską gali duoti savo tėvynę praradusiam ir čia atkeliavusiam tremtiniui. Kad jis gyvena ne tiek šios dienos rūpesčiuose, kiek savo praeities džiaugsminguose ar skausminguose atsiminimuose ir ateities nenugalimame ilgesy ir lūkesčiuose.

Dėl šios gyvos mummyse esančios praeities, gyvendami ir „didžiųjų laisvių šalyje“, mes negalime būti pilnai laisvi nei laimingi, nes mus varžo toji svetima aplinka, svetima dvasinė atmosfera, kurioje mūsų dvasia neturi atramos bei atgarsio. Čia išryškėja ir kas mes iš tikro esame: ar tremtiniai, pasiryžę kovoti už savo dvasines vertybes ir dėl jų kentėti, ar pabėgėliai — besaugoją tik savo fizinę gyvybę ir betrokštą medžiaginių gėrybių. Tai yra tik keli šioje knygoje iškelti klausimai, jų visumą galima pajusti tik skaitant pačią knygą. Dėl savo aktualumo ji įdomi visiems, bet ypač tremtiniais, kuriems ji padės suprasti save ir įprasminti tremties dienas.

(Dr. Pr. Gaidamavičius, **Išblokštojo žmogus**. Benamio likimo perspektyvos. Išleido Venta, 1951.)

A. B.

SVARBUS FEDERACIJOS APLINKRAŠTIS

Ateitininkų Federacijos Vyriausioji Valdyba paskutiniu savo aplinkraščiu kreipiasi į visame pasaulyje esančius ateitininkus, nurodydama ypatingai svarbius gyvenamojo momento uždavinius. Aplinkraštyje tarp kitko sakoma:

„Stiprėkime savojoje ideologijoje, aukime savųjų idealų meilėje, persikime gyvąją dvasią. Sekime katalikų darbus ir kovas kituose kraštuose, pažinkime jų laimėjimus, praplėskime savo akiratį kaip galima plačiau ir giliau. Nepamirškime įsijungti į mūsų parapijų veikimą, katalikiškosios akcijos eiles.“

Prisimenant tai, kad tėvynėje prievarta brukama marksistiškai bolševikinė pasaulėžiūra ir ja nuodijamos lietuviško jaunimo sielos, ateitininkai turi pasiruošti ateityje jas grąžinti tiesai ir tikėjimui. Todėl „gyvenamasis momentas reikalauja geriau ir giliau pažinti socialinę Katalikų Bažnyčios doktriną“. Tam tikslui ateitininkai turėtų rengti daugiau diskusijų ir paskaitų socialiniais ir visuomeniniais klausimais. „Norint su priešu kovoti, reikia pažinti ir jo doktriną“, todėl kiekvieno ateitininko pareiga — pažinti marksizmą ir jo filosofiją, jo ūkinio-visuomeninio gyvenimo principus, trūkumus ir vienašališkumą, bei krikščioniškai pasaulėžiūrai daromus priekaištus.

Aplinkraštis baigiamas žodžiais: „Kovokime gerą kovą, pasiruoškime liudyti Dievą, pasiruoškime nešti Kristų į mūsų Tėvų Žemę.“

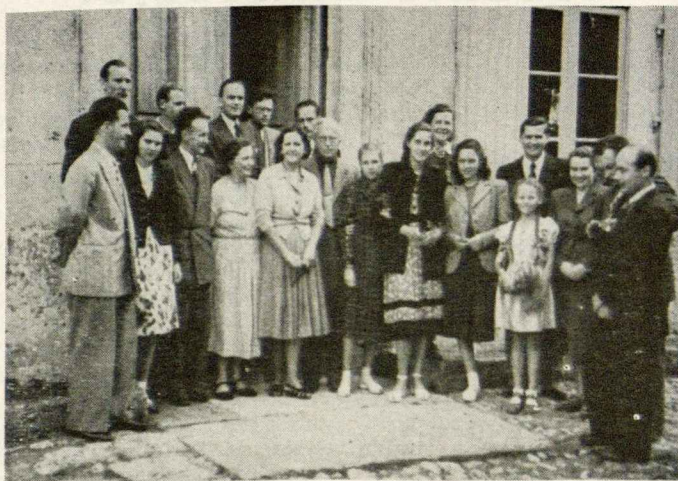
TARPTAUTINIS KATALIKŲ MERGAIČIŲ SUVAŽIAVIMAS

1951 m. liepos 9-14 dienomis, Vokiečių Katalikų Jaunimo Centre, Altenburge, įvyko tarptautinė katalikų mergaičių savaitė. Tarp daugelio kraštų buvo atstovaujama ir Lietuva. Vienintelė lietuvių katalikų mergaičių atstovė buvo stud. Ugnė Karvelytė.

Suvažiavimo programa buvo gana įvairi. Atskirų kraštų atstovai padarė plačius pranešimus apie organizuotą tų kraštų jaunimo veiklą. Nagrinėtos Europos valstybių susivienijimo galimybės, kliūtys ir pavojai. Išaiškinta UNO, UNESCO ir WAY (World Assembly of Youth) veikla. Svarstant vokiečių pabėgėlių klausimą trumpai buvo paliestas ir DP klausimas. Viena diena buvo paskirta nagrinėti temai "Mergaitė šeimoje ir profesijoje". Čia duodamos kelios mintys iš tos dienos diskusijų. Paskutiniaisiais laikais įvairių veiksmų, kaip sporto, sunkesno fizinio darbo ar net daugelyje kraštų ir po grindinės veiklos įtakoje, yra pasikeitusi mergaitės asmenybė. Daugelis profesijų, kurias mergaitės pasirenka, sudaro pavojų mergaitėms pasidaryti per daug vyriškomis. Kiekvienoje profesijoje mergaitė turi matyti pašaukimą, bet ne ieškoti sau pasitenkinimo, kurio ji tuo tarpu kitose srityse neranda. Tačiau iš kitos pusės reikia žiūrėti, kad mergaitės nepasidarytų vien tik intelektualėmis, o tikėtų ir šeimos gyvenimui. Turėti lygias teises su vyrais — dar nereikia juos visame kame pamėgdžioti. Būtų klaida manyti, kad mergaitė gerai atlikusių savo profesines pareigas, iki paskutinio taško nukopijuodama vyrą. Priešingai, viešajame gyvenime ji turi pasilikti kiek galint moteriškesnę. Stipriausia mergaitės atrama lieka religija, bet kiekviena mergaitė turėtų stengtis sukurti atskirą, savitą religinį gyvenimą. Vien tik krikščionybė gali padėti mergeitei surasti teisingas formas išorės pasaulio įvertinime.

Viena diena buvo pašvęsta kelionei į Aacheną, kur visas stebino dar Karolio Didžiojo laikais pastatyta katedra. Katedros chore stovi Karolio Didžiojo akmeninis karūnavimo sostas.

Ši trumpa studijų savaitė buvo baigta tarptautiniu dainų vakaru, po kurio garsiojo Altenbergo gotiškoje katedroje įvyko procesija su žvakėmis. Ši katedra išsiskiria savo griežtumu ir tuštuma iš kitų to stiliaus katedrų. Viduryje bendros akmens pilkumos šviečia vienintelis spalvotas švč. Panelės paveikslas. Prie šio paveikslo suvažiavimo dalyvės sukalbėjo paskutines maldas visų už geležinės uždangos kenčiančių intencija.

Vokietijos ateitininkai svečiuose pas p. Turauskus
Prancūzijoje

Nuotr. M. Bilvaišo

• **NAUJOS KNYGOS.** Vasaros galas ir rudens pradžia gražiai praturtino lietuviškųjų knygų lentyną. Ventos leidykla Vokietijoje išleido Aloyzo Barono noveles — "Žvaigždės ir vėjai" ir Gražinos Tulauskaitės eilių rinkinį — "Po sietimu dangum"; Gabijos leidykla — Jurgio Savickio noveles — "Raudoni batukai"; Alkos leidykla Vinco Joniko eilių knygą "Brangmens"; T. Pranciškonai — Jono Gailiaus apysaką — "Susitikimas". Baigiama spausdinti Amerikoje J. Aisčio eilių rinkinys "Sesuo buitį", F. Kiršos eilių knygą "Šventieji akmenys", poezijos antologija, redaguota A. Vaičiulaičio ir J. Aisčio; Jurgio Jankaus — Pirmasis rūpestis"; Vokietijoje: A. Vaičiulaičio rinkiniai raštai, Jurgio Jankaus "Namas geroj gatvėj".

• **PIANISTAS ANDRIUS KUPREVIČIUS** garsina Lietuvos vardą Argentinoje. Jis nuolat koncertuoja su dideliu pasisekimu įvairiose vietose. Paskutiniu laiku lankėsi šiaurinėje Argentinoje, kur davė penkis koncertus. Šalia garsųjų muzikų jis visada įterpia ir lietuvių kompozitorių, dažniausiai M. K. Čiurlionį.

• **JURNALISTAS KAZIMIERAS ČIBIRAS** atšventė 25 metų spaudos darbo sukaktį. Gimęs Vilniaus krašte, jis Lietuvoje redagavo "Šaltinį", parašė Marijos Pečkauskaitės biografiją — "Gyvenimo menininkė", suredagavo arkiv. J. Matulevičiaus biografiją. Per pirmą bolševikmetį pasitraukė į vakarus ir atkeliavo į Ameriką. Iš jos greit atsikėlė pietų Amerikoje, paskui vėl grįžo į JAV ir dirbo "Darbininko" redakcijoje. Dabar gyvena Urugvajuje. Išmokęs ispaniškai, jis nuolat bendradarbiauja Urugvajaus ir Argentinos spaudoje, rašydamas karštus straipsnius prieš bolševikus ir gindamas Lietuvos teises. Jis taip pat yra išleidęs net keletą knygų ispaniškai pasirašydamas Casimiro Verax. Viena iš jų — "Lituanian entre Fuego Cruzado" turi 478 psl.

• **VOKIETIJOJE** Pilger - Verlag Spayer išleido vokiškai Jurgio Jankaus "Velnio balą". Vertė Alexander Baldus, knygutė turi 100 psl., įrišta į kietus viršelius ir iliustruota.

• **"AMERIKOS BALSAS"** — Voice of America sustiprino lietuviškąją programą. Pirmiau kasdien siųsdavo tik 15 minučių programą, dabar — pusę valandos. Numatoma ateityje dar labiau praplėsti ir praturtinti lietuviškas translaciijas. Lietuviškajam "Amerikos balsui" vadovauja J. Jurgėla.

• Vakarų Vokietijos universitetuose ir kitokiose aukštosiose mokyklose šiuo metu studijuoja 111.590 studentų. Tai yra bemaž 4.000 daugiau negu pereitą semestrą. Statistikos duomenimis didžiausio susidomėjimo susilaukia medicina, technikos ir ekonomijos mokslai. 71 procentą visų studijuojančių sudaro vaikai, kilę iš neakademikų tėvų ir pirmoj eilėj mokytojų, valdininkų ir tarnautojų. Ūkininkų vaikai sudaro maždaug 5 procentus, o žemės ūkio darbininkų vaikai tik 3,2 procento.

• Antrojo tarptautinio muzikos studentų suvažiavimo proga Muenchene, kuriame dalyvavo virš 1.000 studentų iš 21 Europos ir kitų kontinentų kraštų, rugpiūčio 25-31 dienomis įvyko pirmoji vokiečių jaunimo muzikos savaitė. Tą savaitę įvykusiųose gausiuose koncertuose jaunieji muzikai ir kompozitoriai atliko daug klasikinės ir naujosios muzikos kūrinių. Paskaitose ir diskusijose buvo paliestos muzikos ir sociologijos ryšio problemos įvairiuose kraštuose, be to, nustatyta tarptautinės muzikos studentų sąjungos muzikinė programa. Suvažiavimo pabaigoje kalbėjo tarptautinio jaunųjų muzikų sąjungos kūrėjas ir muzikinės tarybos prie UNESCO sekretorius dr. M. Cuvelier.

ILSĖKIS RAMYBĖJE!

Niekas man nesakė, kad esu čia svečias —
Nei lelijos žiedas, nei laukų gėlė,
Balti žemės sodai, žemės pievos plačios,
Tik siaura, kaip lieptas, mūsų paklė.

B. BRAZDŽIONIS

Kai pavasaris pražydo pilnu grožiu ir žiedai išsiliejo svaiginančiu kvėpėjimu, vieną ankstyvą rytą Kūrėjas ištiesė ranką ir nuskynė dar rasotą žiedą, kad jis neapltų karštuose saulės spinduliuose, kad nevirpėtų sutemų šalnoje.

Jaunutė, vos dvidešimties metų, Laimutė Baltrukonytė išėjo Amžinojon Tėvynėn.

Ne dėl to, kad Tu, Laimute, jau palikai mus, atgyja vien tik gražūs prisiminimai. O ne! Prisimename Tave todėl, kad visų Tave pažinusių gyveniman Tu įneši vien tik tai, kas kilnu ir gražu.

Tu gimei 1931 m. vasario mėn. 3-ją dieną Marijampolės apskr., Balšupių kaime. Kiek vėliau, kartu su tėveliais ir sesute, Tu persikėlei į Žemaitiją. Dar visai jaunutė būdama, Tu palikai gintarinio pajūrio kraštą ir ieškojai užuovėjos Vokietijoje. Ten įgijai brandos atestatą. Tačiau netrukus benamio dalia nubloškė Tave dar toliau nuo gimtinės. Ji pasiliko toli toli už neramaus Atlanto.

Septyneri metai atsistojo tarp Tavęs ir Tavo dienų tėvynėje, daugiau nei septynios upės, septynios girios užstojo jos laukų grožį, bet pasakyki, Laimute, kas išmokė Tave išlaikyti tą kūdikišką sielos tyrumą, kuriuo gaiviniai savo širdyje negestančią tėvynės meilės ugnį?!

Mačiau Tavo ir Tavo vienmečių jaunystę. Daugelio jų veidus puošė tik bevėrtė kosmetika, Tavajame gi atsispindėjo Tavo sielos grožis. Daugelio žodžiai buvo nusidažę šaltu mandagumu, o Tavuosiuose skambėjo tikras nuoširdumas.

Dar gimnazijoje Tu apsisprendei eiti visa atnaujinimo Kristuje keliu. Į religinę praktiką Tu kreipei ypatingą dėmesį, tačiau ir visų kitų ateitininkiškų principų uždedamas pareigas Tu atlikdavai sąžiningai ir su džiaugsmu.

Vos susikūrus Hamiltono mokslėivių ateitininkų kuopai, Tu joje uoliai ėjai sekretorės pareigas, savo sielos gėriu spinduliuodama idėjos draugams. Tu taip pat radai laiko ir noro dalyvauti bei lavinti savo ta-

lentą naujai įsikūrusiame "Aukuro" Dramos Mėgėjų Teatre, veltui nepraleisdama nei vienos minutės. Niekada neatsisakei prašoma, visur ėjai pirmutinė, savo sielos galias slėpdama po kūdikišku kuklumu.

Tarytum regėdama garbingą ir šviesią skriaudžiamos tėvynės ateitį, Tu aukojai jai visas savo jaunystės jėgas. Tačiau neilgai. Trumpą laiką tesirgusi, 1951 m. birželio mėn. 1 d. Tu baigei tremtinės kelią, kad amžinai džiaugtumeis Negestančioje Austroje. Nebuvo Tau skirta dar kartą paliesti savo kojomis gimtąją žemę. Pakilti viršum mūsų visų, kad žvelgtumei pro žvaigždėtąjį dangiškąjo Tėvo skliautą į mūsų tėvynę.

Skaudu yra mums, idėjos draugams, sesutei... Ir nuliūdime vėl pasigirsta Tavo kadaise sakytų eilių aidas:

— Oi, neverk, motušėle, ...

Kam nusviro galva, tam dangaus [angelai
Vainiką iš deimantų pina...

Ilsėkis, Laimute, Viešpatyje ir savo pavyzdžiu patrauk mus prie Jo, kad nei vienas iš mūsų nepaklystume tremties kryžkelėse, bet, atėjus laikui, susitiktumėme visi Amžinojoje Tėvynėje Prisikėlimo šventės švęsti.

Idėjos Sesė

• Nauji faktai liudija, kad ir varkuose tebėra gyvas kaikurių sluogsnių antikatalikiškas nusistatymas. Žinomas mokslininkas Albertas Einšteinas po amerikiečių antikatalikiško rašytojo Blanchard paskaitos Princetown un-te pasakė: "Dėkoju žmogui, kuris turi drąsos kovoti su tokia galinga organizacija, kokia yra Kat. Bažnyčia". Blanchardas skaitė paskaitą apie savo antikatalikišką knygą: "Amerikos laisvė ir katalikų galybė."

• Kolumbo vyčiai, žinoma JAV katalikų organizacija, savo 69-me suvažiavime priėmė rezoliuciją, kurioje reikalaujama nutraukti visus diplomatinis ir prekybinius santykius su Sovietų Rusija ir jos satelitais. Motyvuodami šitą reikalavimą, Kolumbo vyčiai pažymi, kad minimose valstybėse pagrindinė religijos laisvė mindoma be skrupulų ir stengiamasi sunaikinti Bažnyčią.

• Italijoje, Asiziuje, kur palaidotas šv. Pranciškus, įvyko Italijos tautinis Eucharistinis kongresas. Kongresas pasibaigė rugsėjo 9 d. Ta proga popiežius Pijus XII per radiją pasakė kalbą į kongreso dalyvius.

• Raudonosios Kinijos kalėjimuose laikoma 13 vyskupų, apie 200 kunigų, iš kurių apie 50 yra svetimšaliai, ir apie 30 vienuolių seserų, kurių pusė taip pat svetimšalės. Nuo

sausio 1 iki rugpiūčio vidurio iš Kinijos buvo ištremti 657 misijonieriai. Praktiškai katalikų misijos neteko visų auklėjimo ir karitatyvinės veiklos įstaigų.

• Žosistų — jaunųjų kat. darbininkų judėjimas — plečiasi ir P. Amerikos kraštuose. Neseniai ten lankėsi mons. Cardijn — sąjūdžio įkūrėjas. Tačiau jaunų darbininkų problemos P. Amerikoje darosi sunkios, nes visi kraštai yra atsilikę socialiniu atžvilgiu.

• Japonijoje Kobe mieste Tarp-tautinė Japonijos studentų sąjunga suorganizavo XII-jį japonų-amerikiečių studentų kongresą. Šis kongresas skatino abipusį susipratimą ir pasitikėjimą tarp studentų abiejų tautų, nuo kurių daugiausia priklauso taika Pacifike. Dalyvavo 110 japonų ir apie 30 amerikiečių studentų atstovų. Be to, dalyvavo trys prancūzų misijonieriai ir keletas korėjiečių bei kiniečių. Diskusijos vyko nuoširdžioje ir draugiškoje dvasioje, paliečiant religijos, auklėjimo problemas, socialinius bei politinius klausimus ir visa tai, kas gali prisidėti prie pasaulinės taikos sukūrimo.

• Norvegija, kuri turi tik 3,250,000 gyventojų, per metus parduoda 8 milijonus knygų. Toje kultūrinėje srityje ji laimi pasaulinį rekordą.

AR ŽINAI, KAD...

...seniausiu pasaulyje miestu yra laikomas Damaskas, kurį įkūrė Aramo sūnus Juozas.

...1626 m. vienas vokiečių kolonistas Amerikoje, ėjęs tuo metu N. Nederlandų gubernatoriaus pareigas, nupirko iš indėnų Manhattan salą už 24 dol. ir bonką "whiskey". (Manhattan saloje dabar stovi New Yorko miesto centras ir aukščiausi pasaulio namai).

...Anglijoje yra miestas, turįs ilgiausią geografinį vardą, susidedantį iš 59 raidžių, kurių tik pirmosios 20 tėra vartojamos pašto reikaluose, — Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwellhandyssiliogogochgo. Išvertus reiškia: šv. Panelės Marijos bažnyčia arti greitojo sūkurių bei raudonosios grotos ir šv. Tisilio bažnyčios.

JAV-se yra ežeras prie Webster, Mass., taip pat turtingas raidėmis: Chargoggagoggmanhanggagoggchaubunagungamaugg.

...Ilgiausia naktis žmonijos istorijoje buvo 1752 m., kada Anglijoje buvo priimtas naujas kalendorius, pagal kurį senasis anglų kalend. buvo atsilikęs 11 dienų. Tuo būdu, žmonės, užmigę rugsėjo 2 d. vakarą, atbudo rugsėjo 14 d. rytą, miegoję viso tik vieną naktį.

PLAČIAME PASAULYJE

New Yorkas

ATEITININKŲ ŠALPOS FONDO RUDENS BALIUS

Rugsėjo 27 dieną, Maspetho lietuvių parapijos salėje įvyko New Yorko ateitininkų rengiamas rudens baltiaus surengimas nesudarė jokių išlaidų, ir visos pajamos galėjo būti paskirtos At-kų Šalpos Fondo reikalingams.

Pobūvyje dalyvavo arti 200 asmenų, kurių tarpe matėme Balfo pirmą prel. J. Končią, prel. I. Kelmelį, prel. J. Balkūną, Amerikos Sendraugių at-kų pirmą J. Laučką, TT Pranciškonų vienuolyno Brooklyne viršininką T. V. Gidžiūną ir daug kitų ateitininkų bei svečių iš artimesnių ir tolimesnių vietovių. Buvo svečių net iš Philadelphijos, Washingtono ir Bostono.

Pobūvio vedėjas buvo J. Laučka. Atitinkamas kalbas pasakė prel. Končius, prel. J. Balkūnas, prel. I. Kelmelis ir kun. J. Aleksiusas. Meninę programą išpildė solistė dainininkė R. Vilčinskaitė, pianistė A. Kėpalaitė, "Ateities" redaktorius P. Jurkus ir skersvėjininkai K. Ambrozaitis ir A. Pocius. Po vaišių ir programos jaunimas pasilinksmino, grojant p. Macelio orkestrui.

KUOPŲ VEIKLA

Sendraugiai ateitininkai rugsėjo 26 d. turėjo pirmąjį šį rudenį savo susirinkimą. Buvo išklausti aktualūs Pr. Vainausko ir Dr. Z. Starkaus pranešimai politiniais klausimais. Ateitininkų Sendraugių Sąjungos pirmininkas J. Laučka referavo apie Rochesteryje įvykusį suvažiavimą. Po to visus metus gražiai kuopai vadovavusi kuopos valdyba pareiškė atsistatydinimą. P. Minkūnas, buvęs kuopos pirm-kas padarė atskaitomybinį pranešimą. Išrinkta nauja kuopos valdyba sekančios sudėties: Dr. J. Radzivanas, p. Dumbrienė ir V. Maželis.

Studentai ateitininkai savo kuopoje padarė didelį "valymą" ir reformas, pasilikdami tik studijuojančius studentus ir abiturientus. Visi kiti turėjo pereiti į sendraugių kuopą.

Studijos dažnai neleidžia studentams at-kams išvystyti platesnę veiklą, tačiau pavieniai kuopos nariai labai aktyviai reiškiasi įvairiose at-kiško gyvenimo srityse: moksleivių ateitininkų veikloje, "Ateityje" ir kt. Šios žiemos metu ypatingą dėmesį numatoma kreipti į gilesnio ideologinio pasiruošimo studijas.

Moksleiviai ateitininkai pradėjo naujuosius mokslo metus su naujomis jėgomis ir pasiryžimais. Marijanapolio stovykloje brooklyniečiai labai gražiai pasirodė individualinėse varžybose, laimėdami keletą pirmųjų vietų. Iškalbos konkurse pirmąją vietą laimėjo G. Botyrius, deklamavimo konkurse I vietą — A. Bendoriūtė. Geriausiai pasirodžiusių kuopų tarpe brooklyniečiai laimėjo antrąją vietą ir parsivežė dovaną — iš Lietuvos atgabentų rūtų sėklų.

Paskutiniu metu moksleivių kuopa vėl paaugo skaičiumi, suradama naujų narių šeštadieninėje mokykloje.

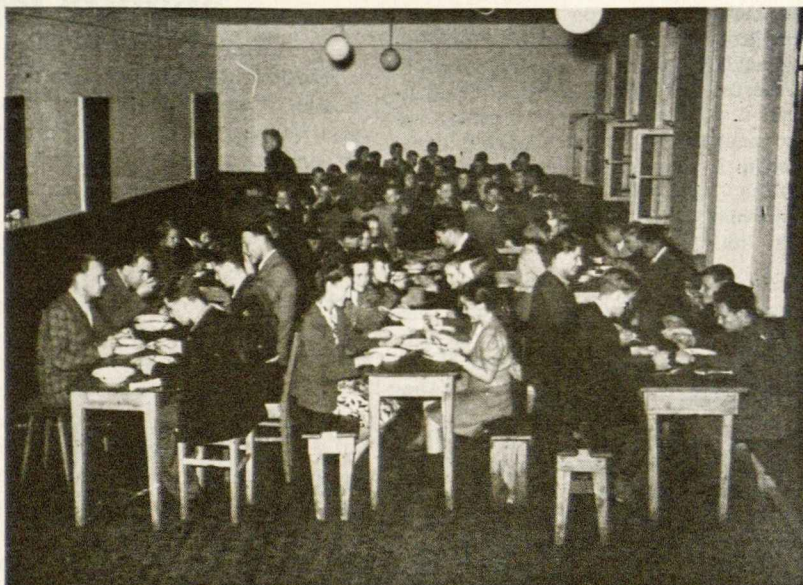
Romualdas Adomaitis, moksleivių at-kų kuopos valdybos narys, baigęs aukštesniąją mokyklą ir išlaikęs

konkursinius egzaminus, gavo stipendiją Columbia College. R. Adomaitis yra ne tik gabus mokinys, bet ir aktyvus organizacijos narys, dirbęs kuopos valdyboje ir "Ateities" administracijoje.

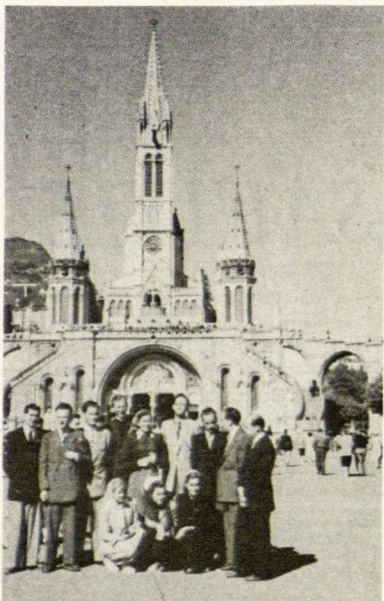
Ateitininkų Ramovė Brooklyne Angelų Karalienės parapijos patalpose greitai laiku bus galutinai įrengta. Ramovės valdyba — kun. V. Piktorna, kun. V. Dabušis, V. Maželis ir R. Kontrimas — rūpinasi, kaip gražiau ir jaukiau ramovę papuošti.

• Aušra Bendoriūtė, kaip geriausia Bushwiko aukštesniosios mokyklos mokinė, laimėjo Brooklyno Meno ir Mokslo Instituto dovaną — nemokamą įėjimą į visus šios įstaigos rengiamus parengimus: parodas, koncertus ir paskaitas. A. Bendoriūtė yra veikli ateitininkė ir dirba "Ateities" administracijoje.

Tėvo Dr. J. Vaišnoros, M.I.C. ir Z. Ivinskio pastangomis "L' Osservatore Romano" 1951. IX. 22., ryšium su pop. Pijaus X beatifikacija, išspausdino apie at-kus ca. 200 eilučių istorinį straipsnį.

Diepholzo lietuvių Vasario 16 Gimnazijos moksleiviai prie pietų stalo

Vokietijos studentai ateit-kai Lurde
Nuotr. M. Bilvaišo

Philadelphia

Kultūringa išvyka. Rugpiūčio 5 d. daugeliui Philadelphia's lietuvių buvo savotiška šventė. Tą dieną įvyko vietos "Ateities" klubo suruošta išvyka į Philadelphia's miesto pakraštyje esančią Ravenhill Akademiją, kur apie 130 Philadelphia's lietuvių drauge su keliasdešimt at-kų iš Baltimorės ir New Yorko turėjo progos gražiai ir kultūringai praleisti sekmdienį.

Išvykoje numatyta programa prasidėjo 11 val. mišiomis, kurių metu giedojo op. solistė J. Augaitytė ir p. J. Kaulinio vedami vyrų ir moterų oktetai. Jausmingą pamokslą pasakė kun. Venckus, iškeldamas at-kų organizacijos nuopelnus ir primindamas at-kų pareigas Dievui ir Lietuvai. Tuo po pamaldų įvyko popiežių enciklikų paminėjimas, kurį atidarė "Ateities" klubo pirm. V. Volertas, kviesdamas paskaitą skaityti J. Bičiūną. Gerb. prelegentas savo paskaitoje vaizdžiai palietė darbavų ir darbininkų santykius, Katalikų Bažnyčios įtaką į socialinio gerovės pakėlimą ir įrodė socializmo klaidingumą.

Po paminėjimo išvykos dalyviai seselių buvo pavaišinti skaniais pietumis, o po to — šokiai, stalo teniso varžybos, kurias po gan ilgos kovos laimėjo stud. Kazlauskas, palikdamas A. Gečiauską (II v.) ir stud. B. Rimantą (III v.). Po stalo teniso varžybų išleidžiamas jumorų laikraštis. Pradžioje C. Surdokas iš Baltimorės paskaitė įdomią noveliukę, po jos gražiu jumoru visus prajuokino C. V. narys A. Sabaliauskas iš New Yorko ir J. Kananavičius iš Philadelphia's.

Po to vėl šokama, dainuojama. Tik vėlai vakare visi nenoromis skirstėsi namo, tikėdami, kad ir kitais metais "Ateities" klubas suruoš panašią kultūringą išvyką.

Gyviname veikimą. Kuopos valdybos nariai, grįžę iš Marianapolio moksl. at-kų stovyklos, savo valdybos posėdyje, įvykusiam rugsėjo 7 d., yra numatę pagyventi kuopos veikimą. Kadangi daugelis jaun. moksl. at-kų jau ėmė lankyti gimnaziją, posėdyje buvo nutarta kuopą padalyti į 3 būrelius: vyr. berniukų, vyr. mergaičių, ir jaunesniųjų at-kų. Taip pat nutarta šaukti būrelių susimus ne rečiau kaip dvi savaitės, o kuopos — vieną kartą į mėnesį. Per susirinkimus bus stengiamasi išeiti C. V. nustatytą programą, smarkiau platinti "Ateities" žurnalą bei steigti sporto sekciją.

Naujas globėjas. Dr. Vasiliauskui išvykus, nauju kuopos globėju pakviestas "Ateities" klubo Philadelphia's organizatorius ir buv. pirmasis jo pirm. inž. E. Binkevičius. Nors inž. Binkevičius tik vos prieš mėnesį apsiėmė globoti mūsų kuopą, tačiau ir per tą trumpą laiką yra mūsų kuopai nemažai pagalbėjęs.

A. G-kas

PAKELTI Į AUKŠTESNIUS LAIPSNIS

Moksl. at-kų stovykloje Marianapolyje, Thompson, Conn. šie moksleiviai išlaikė nustatytus egzaminus ir buvo pakelti į aukštesnius laipsnius: Į jaun. moksl. at-ko laipsnį: V. Lūšytė ir A. Valickaitė — Bostono moksl. at-kų kuopos narės. G. Naujokaitis ir E. Adomaitis — Brooklyn kuopa.

Į moksl. at-ko laipsnį: A. Brazdžionis, D. Rudžiūnaitė ir A. Žižniauskas — Bostono kuopa; F. Zavadzkaitė — Brooklyn kuopa; R. Binkevičiūtė, Z. Cikotaitė, A. Gaigalai-

tė, V. Bartašius ir K. Jazbutis — visi iš Philadelphia's kuopos.

Per stovyklos uždarymo laužą visi pakeltieji davė iškilmingą pasižadėjimą.

Marianapolis

Marianapolio kolegijoje, kurioje šią vasarą įvyko Amerikos moksleivių at-kų stovykla ir suvažiavimas, įsisteigę moksleivių ateitininkų kuopa. Rugsėjo 16 d. įvykusiame steigiamajame susirinkime buvo išrinkta kuopos valdyba: pirm-kas J. Manelis, ligi šiol buvęs Chicago's moksl. at-kų pirmininkas, sekretorius V. Nasvytis ir išdininkas A. Petronis. Įsteigtos meno ir sporto sekcijos. Joms vadovauja A. Keblinskas ir M. Balanda.

Kuopos nariai nutarė šelpti Vokietijoje pasilikusius ateitininkus. Numatomas išleisti informacinis Marianapolio at-kų laikraštėlis. Kartu su netoliese esančiame Putnamo Nekalto Prasidėjimo vienuolyne mergaičių at-kų kuopa spalio 14 d. numatoma surengti "Ateities" 40 metų minėjimą.

Boston

Sugrįžę iš ateitininkų stovyklos Marianapolyje, Bostono moksleiviai ateitininkai tuoj pat pradėjome naujų mokslo metų veiklą. Š. m. rugsėjo 14 d. buvo sušauktas susirinkimas, kuriame išrinkome naują kuopos valdybą sekančios sudėties: pirmininkas — Romas Leimonas, sekretorė — Birutė Danerytė, ir išdininkas — Vitalis Lembertas.

Tuo pačiu metu sujudo ir jaunesnieji moksleiviai ateitininkai, kuriems mielai padeda jų vyresnieji idėjos draugai: jiems vadovauti yra pakviesti Danutė Rudžiūnaitė ir Vitalimas Vaitkevičius.

Kovas

RINKIME ISTORINĘ MEDŽIAGĄ

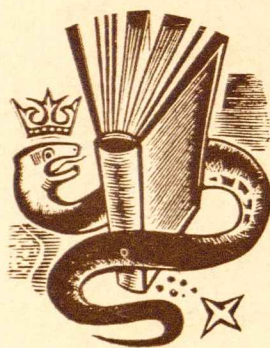
Istorinės Medžiagos Rinkimo Komisija, veikusi Vokietijoje Vykdamosios Tarybos žinioje, buvo užsimojusi surinkti istorinę medžiagą ir siuntė ją į JAV. Tos medžiagos susidarė gana dideli kiekiai ir reikėtų ją su tvarkyti. Tačiau medžiagos rinkimo reikalas dar neatpuolė. Lietuvių Tremtinių Archyvui tvarkyti ir plėsti VLIKO Vykdomoji Taryba paskyrė vadovybę, kuri rinks medžiagą ir rūpinsis visais kitais archyvo reikalais. Viso pasaulio lietuviai kviečiami į talką. Bendrcmis jėgomis sudarysime didelį archyvą, kurį grįždami parsivešime namo. Tas archyvas daug bylos ir ateinančioms kartoms apie lietuvius, o istorikai, remdamiesi šia medžiaga, parašys turiningą pasaulio lietuvių istoriją.

Medžiaga bus renkama iš bėgimo iš Lietuvos 1944 m., iš ankstyvesnių tremtinių bei palikuonių, ir normaliai iš Lietuvos išvykusių. Kiekvienas yra prašomas siųsti savo atsiminimus, fotografijas ir kita, kas pavaižduotų tremtinio ar emigranto gyvenimą šiuo adresu:

Lietuvių Tremtinių Archyvas,
262601 W. Marquette Road,
Chicago 29, Ill.
U.S.A.

Pranešimus (laiškus) apie išsiųstą archyvui siuntinį bei mažesnius dalykus prašoma siųsti vadovo adresu:

Vincentas Liulevičius
4322 So. Fairfield Ave.,
Chicago 32, Ill.

30. 725.177